

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Resursseja räätälöimässä

Resurssiopettaja lasten ja nuorten
koulunkäynnin ja arjenhallinnan tukena

Saara Blomstedt-Ijäs

Kansalais- ja järjestötoiminnan koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalais- ja järjestötoiminnan koulutusohjelma (210 op)

Tekijät: Saara Blomstedt-Ijäs

Opinnäytetyön nimi: Resurssija räätelöimässä. Resurssiopettaja lasten ja nuorten koulunkäynnin ja arjenhallinnan tukena.

Sivumäärä: 50 ja 7 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Eevastiina Gjerstad ja Juha Nikkilä

Työn tilaaja(t): Vihdin kunta, Marjo Ojajärvi, Kirsi Hyvämäki

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia työtehtäviä resurssiopettajilla on ollut Kuuma-kuntien suomenkielisissä peruskouluissa ja miten resurssiopettajat haluaisivat kehittää työnkuvaansa.

Oppimiseen liittyvien haasteiden lisäksi oppilailla on koulun ulkopuolisia ja yleiseen arjenhallintaan liittyviä ongelmia, jotka heijastuvat oppilaan koulunkäyntiin. Opetushenkilöstön ja opiskelijahuoltoapalveluiden lisäksi kouluhin kaivataan ns. ruohonjuuritason toimijoita, jotka työskentelevät sekä luokkahuoneissa että niiden ulkopuolella. He toimivat linkkinä niin opetushenkilöstön, oppilashuoltoryhmän, kotien kuin mahdollisten koulun ulkopuolisten tahojen kanssa yhdessä esimerkiksi kuraattorin kanssa. Opinnäytetyön taustana oli huomio siitä, että resurssiopettajan opetustehtävien, esimerkiksi samanaikaisopettajana toimimisen, lisäksi resurssiopettajilla on ollut myös muunlaisia työtehtäviä, jotka ovat omalta osaltansa tukeneet oppilaan koulunkäyntiä ja yleistä arjenhallintaa.

Opinnäytetyö toteutettiin lähettämällä webropol-kysely kolmen Kuuma-kunnan resurssiopettajille. Heistä valittiin kaksi haastatteluun niin, että sekä ala- että yläkoulusta oli resurssiopettaja haastateltavana. Näin ollen opinnäytetyön voidaan katsoa olevan sekä määrällisen että laadullisen opinnäytetyön yhdistelmä.

Opinnäytetyössä kävi ilmi, että suurin osa työtehtävistä liittyivät pedagogisiin ratkaisuihin oppilaiden tukemisessa. Lisäksi resurssiopettajilla oli myös muita tehtäviä, jotka liittyivät kasvatuksellisiin tehtäviin tai oppilaan yleisen arjenhallinnan avustamiseen. Näitä ovat olleet muun muassa oppilaan kouluuntulon varmistaminen, pedagogisten toimenpiteiden toteuttaminen esimerkiksi koulupäivän lyhennyksen vuoksi ja kokonaisvaltainen oppilaan tukeminen koulupäivän aikana. Resurssiopettajat siirtyivät joustavasti työtehtävästä toiseen, mutta kokivat sen myös rasitteeksi. Koska työnkuva ei ole ollut selkeä, resurssiopettajat olivat joutuneet tekemään rajauksia omaan tehtäväkuvaansa, jotta myös muulle koulun henkilökunnalle olisi selvää, minkälaisia työtehtäviä resurssiopettaja voi ja ehtii ottaa vastaan.

Resurssiopettajat työskentelevät useimmiten määräaikaisina työntekijöinä ja he kokevat, että työlle ei ole tällöin jatkuvuutta. Jatkuvuus koettiin edellytyksenä työn tekemiselle ja kehittämiseksi. Myös etukäteisuunnittelu ja jo resurssiopettajan rekrytointivaiheessa koulun tarpeiden tunnistaminen koettiin tarpeelliseksi. Resurssiopettajien kuuluminen oppilashuoltoryhmään katsottiin olevan hyödyksi työn suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Jatkotutkimuksen aiheita voisi olla laajamittaisempi kartoitus ja seuranta kaikkien Kuuma-kuntien peruskoulujen resurssiopettajien työstä. Myös tutkimus resurssiopettajien, koulusosionomien, kasvatusohjaajien ja kouluavustajien työtehtävien samankaltaisuuksista ja eroavuuksista sekä tutkimus oppilaiden näkökulmasta heitä avustavien henkilöiden vaikutuksesta omaan koulunkäyntiinsä ja arjenhallintaansa.

Asiasanat: resurssiopettaja, varhainen puuttuminen, opiskelijahuolto, elämänhallinta

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Name of the Degree Programme

Author: Saara Blomstedt-Ijäs

Title: Customizing resources. Resource teacher to support school and everyday management of children and adolescents.

Number of Pages: 50 and 7 attachment pages

Supervisor(s): Eevastiina Gjerstad, Juha Nikkilä

Subscriber(s): Vihti community, Marjo Ojajärvi, Kirsi Hyvämäki

The goal of this final project was to find out what kind of tasks the resource teachers have and how they want to develop their job description.

Pupils have sometimes several problems which harm their school attendance and everyday life. In addition to teaching resources and student welfare services schools need actors who work both inside and outside the classrooms to give special support to the pupils. These actors can be resource teachers, Bachelors of Social work, education leaders or special needs assistants.

Traditionally resource teachers work as parallel in-class teachers or they give general support in learning and school attendance. In this final project I found out that resource teachers have several other tasks that help pupils in their everyday life. They for example help pupils to come to school every morning in time and help to do school work and homework. Resource teachers also support comprehensively pupils during the school day and help parents and carers in their educational work.

Resource teachers work often as a temporary employees and they experience that there is not enough continuity to their work. Continuity is considered a precondition for developing and performing well in their work and therefore continuous employment contracts are preferred. They also hope that their job descriptions are well defined at the beginning of the school year. They experience that flexibility is part of their work and they want to move from one task to another if needed during the school days. Being part of the student welfare group is also important. Resource teachers give peace and protection to the pupils that need complete support during the school days.

This final project is a combination of quantitative and qualitative study. I sent a questionnaire to the resource teachers of Kuuma communities and picked up two teachers for an individual interview. In the interviews I asked teachers to specify their answers in the questionnaire and further describe tell other views and issues of their job.

Keywords: resource teacher, support in learning and school attendance, life management

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	TIETOPERUSTA.....	8
2.1	Lasten hyvinvointia edistäviä lakeja ja säädöksiä.....	8
2.2	Arjenhallinta	9
2.3	Varhaisen puuttumisen malli ja sosiaalinen vahvistaminen	12
3	TAUSTATIETOJA.....	13
3.1	Suomen koulut.....	13
3.2	Suomen kunnat toteuttajina.....	15
3.3	Koulujen opetushenkilöstö.....	19
4	TUTKIMUSMENETELMÄT JA TOTEUTUS	21
4.1	Tutkimusmenetelmät	21
4.2	Toteutus	23
5	AINEISTOANALYYSI.....	24
5.1	Webropol-kysely	24
5.2	Haastattelut	29
6	TYÖN ARVIOINTIA.....	33
6.1	Opinnäytetyöprosessin kuvaus.....	33
6.2	Luotettavuus	34
7	POHDINTAA JA TOIMINTAEHDOTUKSIA.....	37
7.1	Pohdintaa.....	37
7.1.1	Resurssiopettaja oppilaan tukena	40
7.1.2	Resurssiopettajan työn haasteet.....	42
7.1.3	Resurssiopettajan erilaiset työtehtävät ala- ja yläkoulussa	43
7.1.4	Resurssiopettaja moniosaajana kouluuyhteisössä	45
7.1.5	Yhteisöpedagogi koulumaailmassa	48
7.2	Toimintaehdotuksia.....	49
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lähtökohtana opinnäytetyön aiheelleni oli oma työskentelyni Vihdin kunnan Otalammen yhtenäiskoulussa sekä luokanopettajan ja aineenopettajan viransijaisena että resurssiopettajana. Luokanopettajana tutustuin Perusopetuslain ja Oppilas- ja opiskeluhuoltolain määrittämiin tukimuotoihin, niiden toteuttamiseen ja kirjaamiseen sekä Valtakunnallisen että kuntakohtaisen opetussuunnitelman perusteisiin ja toteuttamiseen. (Perusopetuslaki 2014; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013; Valtakunnallinen opetussuunnitelman perusteet 2014.) Työskennellessäni luokanopettajana ja osittain aineenopettajana huomasin, että yhä useammat oppilaat tarvitsevat kokonaisvaltaista ohjausta ja apua arjesta selvitäkseen. Oppimiseen liittyvien haasteiden lisäksi oppilaille on koulun ulkopuolisia ja yleiseen arjenhallintaan liittyviä ongelmia, jotka heijastuvat oppilaan koulunkäyntiin.

Viime aikoina julkisuudessa on puhuttu paljon nuorten pahoinvoinnista, syrjäytymisestä, osaamistason laskusta, nuorisotyöttömyydestä, perheiden ja koulujen ongelmista ja keinoista näiden ehkäisyyn. Keskustelua käydään monella rintamalla ja erilaisilla toimenpiteillä, mm. koulutusjärjestelmän kehittämisellä, pyritään vastaamaan näihin tarpeisiin. Peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen tulisikin taata kaikille mahdollisuudet pärjätä niin arjessa, työelämässä kuin osana yhteiskuntaa. (Pekkarienen&Myllyniemi 2018, 5-6.)

Perusopetuslaissa todetaan, että kouluopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille tarpeellisia tietoja ja taitoja. Opetuksen tulee myös edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa ja oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. (Mt. 2014.) Perusopetuslain lisäksi muun muassa Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki ja Lastensuojelulaki ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet määräävät, miten lasten ja nuorten hyvinvointia tulee turvata kouluissa. (Mt. 2013&2014; Lastensuojelulaki 2007.)

Kouluissa ja oppilaitoksissa toimivat opiskelijahuoltopalvelut, kuten koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut sekä yhteisöllinen että yksilöllinen oppilashuolto. Nämä toimivat yhteistyössä kotien ja mahdollisten muiden yhteistyötahojen kanssa. Lait määräävät tietyt ajat, jolloin oppilaan tulee päästä tukimuotojen piiriin, esimerkiksi koulukuraattorille ja koulupsykologille (mt. 2013). Usein tämä tuki on usein tullut oppilaalle viiveellä ja joidenkin oppilaiden kohdalla myös liian myöhään. Oppilaiden haastavat tilanteet ovat kuormittaneet myös opettajia ja muita oppilaita koulupäivän aikana ja sen jälkeen. Opettajien on hankalaa irrottautua esimerkiksi opetustilanteesta yksittäisen oppilaan ohjaamiseen luokan tai oppituntien ulkopuolella.

Näin ollen opetushenkilöstön ja oppilashuollon lisäksi kouluissa tarvitaan ns. ruohonjuuritason toimijoita, jotka työskentelevät sekä luokkahuoneissa että niiden ulkopuolella. He toimivat linkkinä niin opetushenkilöstön, oppilashuoltoryhmän, kotien kuin mahdollisten koulun ulkopuolisten tahojen kanssa yhdessä esimerkiksi kuraattorin kanssa. Resurssiopettajat, kasvatusohjaajat ja koulusosionomit ovat usein toimineet tämän kaltaisissa tehtävissä. Resurssiopettajan työ on perinteisesti ollut samanaikaisopettajana toimiminen erilaisissa luokkayhteisöissä. Resurssiopettajat voivat olla sekä luokanopettajia, aineenopettajia että erityisopettajia, käytännössä myös muunlaisen, soveltuvan koulutuksen ja työkokemuksen omaavia henkilöitä on palkattu resurssiopettaja-nimikkeellä. Joihinkin kuntiin on palkattu ns. kasvatusohjaajia tai koulusosionomeja. Heidän työtehtävänsä ovat olleet hyvin samantapaisia kuin resurssiopettajan vastaavat, mutta ne ovat painottuneet enemmän sosiaalialaan ja niistä ovat puuttuneet opetuksellinen vastuu ja tehtävät. Kunnissa työskentelee myös kouluohjaajia, joiden toimenkuva sivuaa monilta osin edellä mainittuja, mutta heidän koulutuksensa ja vastuunsa eivät vastaa resurssiopettajien, kasvatusohjaajien tai koulusosionomien koulutusta ja vastuuta.

Vihdin esiopetuksessa ja peruskouluissa on käytössä varhaisen puuttumisen toimintamalli, jossa oppilasta tuetaan opiskelussaan ja hyvinvoinnissaan niin, että oppilas pystyisi etenemään opinnoissaan ja kasvamaan tasapainoisissa olosuhteissa omien edellytystensä mukaisesti (Vihdin kunta 2016, 37).

Vihdin kunnassa on pyritty vastaamaan varhaisen puuttumisen haasteeseen kouluissa ja erilaisilla hankerahoilla ja muilla järjestelyillä kunnassa on ollut palkattuna resurssiopettajia eri perusopetuskouluihin. Muun muassa Nummelan koulussa on toiminut

”Ope Poppanen” lukuvuosina 2017-2018 ja 2018-2019. Varsinaisia resurssiopettajan nimikkeellä palkattuja henkilöitä on Vihdin kunnassa työskennellyt useana lukuvuonna 2010-luvulla (Ojajärvi 2018).

Keskustelin 16.5.2018 kunnan sivistysjohtaja Marjo Ojajärven kanssa ja huomasimme, että resurssiopettajan työnimikkeellä palkatun työntekijän tehtäviin on kuulunut hyvin laaja-alaisesti erilaisia oppilaita tukevia toimia, myös oppituntien ulkopuolella tapahtuvia. Näitä ovat olleet mm. oppilaan avustaminen sosiaalisesti vaikeissa tilanteissa, koulusta käsin annettu apu kotona oleviin haasteisiin (esimerkiksi aamuhätykset, kotitehtävien teossa auttaminen, huolehtiminen oppilaan ruokailuista jne.), riskitilanteiden selvittäminen yhdessä koulun muun henkilökunnan kanssa, koulumatkan turvaaminen sekä kotiopetus. Näistä heräsi molemminpuolinen kiinnostus, mitä erilaisia työtehtäviä resurssiopettajan toimenkuvaan kuuluu sekä Vihdin kunnassa että ympäröivissä Kuuma-kunnissa.

Yhteisöpedagogin opintoni Humanistisessa ammattikorkeakoulussa toi asiaan lisää näkökulmia ja laajensi ymmärtämystäni lasten ja nuorten monialaisessa tukemisessa arjen haasteissa. Keskityn opinnäytetyössäni peruskouluissa työskentelevien resurssiopettajien työnkuvaan ja heidän mahdollisuuksiinsa tukea haastavissa tilanteissa olevia oppilaita ja näin tapahtuessa lisäämään oppilaiden arjenhallintaa ja edellytyksiä osallistua opetukseen ja itsensä kehittämiseen. Käytän työssäni resurssiopettajan nimitystä, koska Vihdin kunta on tällä nimikkeellä palkannut lisäresursseja peruskoulun opetustyöhön ja näin ollen rajasin työni Kuuma-kunnissa työskenteleviin resurssiopettajiin.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistelmä. Tutkimuksessa tehtiin kysely sekä Vihdin ja Kirkkonummien kuntien ja Keravan kaupungin resurssiopettajan nimikkeellä työskennelleille henkilöille. Kyselyn pohjalta valitsin haastatteluihin kaksi henkilöä. Henkilöt edustivat oman kuntansa resurssiopettajia erilaisissa tehtävissä, toinen alakoulussa ja toinen yläkoulussa.

2 TIETOPERUSTA

2.1 Lasten hyvinvointia edistäviä lakeja ja säädöksiä

Tarkastellessani yleisesti erilaisia lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä lakeja ja muita säädöksiä, kuten YK:n lasten oikeuksien julistusta ja lasten oikeuksien sopimusta, huomasin, että kaikkia niitä yhdistää voimakas halu suojella lasta ja lapsen kehitystä. Kaikissa tarkastelun alla olevissa teksteissä tuodaan myös julki lapsen oikeus saada koulutusta. Kaikkien näiden yhteisenä tavoitteena voidaan ajatella olevan lapsen oikeus saada tarvittavat tiedot ja taidot, jotta hänen kokonaisvaltainen elämänhallintansa pystyisi kasvamaan ja kehittymään.

YK:n lasten oikeuksien julistuksen vuodelta 1959 toisessa periaatteessa sanotaan, että lapsen tulee saada nauttia erityistä suojelua ja säädettäessä lasten elämään liittyviä lakeja tulee lasten etujen olla lakien tärkeimpinä lähtökohtina.

Seitsemännessä periaatteessa todetaan, että lapsella on oikeus saada koulutusta, joka edistää hänen yleissivistystään ja antaa jokaiselle mahdollisuuden kehittää kykyjään, arvostelukykyään sekä moraalista ja sosiaalista vastuuntuntoaan. Järjestettäessä lasten koulutusta, pääperiaatteena tulee pitää lapsen parasta. Yhteiskunnan ja viranomaisten tulee edistää näitä mahdollisuuksia. (Lapsen oikeuksien julistus 1959.)

YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa vuodelta 1989 taas sanotaan, että valtion on toteutettava Lapsen oikeuksien sopimuksen ehdot. Sopimuksessa kerrotaan muun muassa, että lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua ja koulutuksen tulee pyrkiä kehittämään lapsen kasvua täyteen mittaansa. (Lapsen oikeuksien sopimus 1989, 28.artikla.) Näiden sopimusten sekä Suomen perustuslain pohjalta Suomen lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laki velvoittaa kuntia tekemään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, jossa johdetaan, ohjataan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnissa (Lastensuojelulaki 2007). Lastensuojelussa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelua, jossa edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä, hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Tukea ja erityistä tukea annetaan muun muassa opetuslaitoksissa. Lastensuojelun periaatteissa mainitaan myös lapsen oikeus saada taipumuksiaan ja toivomuksiaan vastaava koulutus. (Mt. 2007.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa lähtökohtana on, että oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas ja jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa sekä tulla täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Tärkeää on se, että oppilas saa kannustusta ja tukea ja että häntä arvostetaan ja kuunnellaan. On myös huolehdittava, että oppilaan oppimisesta ja hyvinvoinnistaan välitetään. Opetussuunnitelmassa sanotaan, että perusopetusta antavien koulujen tehtävä on sekä opetus- että kasvatustehtävä. Opetuksen lisäksi oppilaan kehitystä ja yleistä hyvinvointia tuetaan yhdessä kotien kanssa. Opetussuunnitelmassa tuodaan myös esille, että oppilaan syrjäytyminen oppimisessa on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Koulun ja kotien yhteistyössä luodaan turvallisuutta ja yhteisiä arvoja, jotka yhdessä edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Perusopetuksen tulee antaa mahdollisuus osaamisen monipuoliseen kehittämiseen niin, että se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä sekä edistää osallisuutta ja kestäväää elämäntapaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

2.2 Arjenhallinta

Kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen yhteisenä tavoitteena voidaan ajatella olevan lapsen oikeus saada tarvittavat tiedot ja taidot, jotta hänen kokonaisvaltaisen elämänhallintansa pystyisi kasvamaan ja kehittymään. Elämänhallinnalla voidaan yksinkertaisimmillaan tarkoittaa sitä, että henkilöllä on tunne siitä, että hän pystyy vaikuttamaan elämänsä kulkuun (Vartiainen 2008). Elämänhallintaa voidaan ajatella myös olevan, että terveys, mieliala, elämäntavat (esimerkiksi rutiinit, vuorokausirytmii jne.), ihmissuhteet ja käsitys omasta itsestä ovat tasapainossa. (Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Nappi 2018.) Arjenhallintaa voidaan pitää yleisen elämänhallinnan tärkeänä osana. Valtakunnallisessa lasten- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa 2012-2015 arjenhallinta on ollut yksi kolmesta hankkeen kärjestä. Muita kärkiä olivat osallisuus ja yhdenvertaisuus. Arjenhallinnalla ohjelmassa tarkoitetaan sitä, että lapsi tai nuori kykenee ottamaan vastuuta omasta elämästään, taloudestaan ja henkisestä hyvinvoinnistaan ikä ja kehitysvaihe huomioon ottaen. Arjenhallinnan mahdollistamiseksi hankkeessa katsotaan koulutus, työllistyminen, terveys ja hyvinvointi sekä oman talouden hallinta perheen, vanhempien ja kasvattajien avustuksella. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 7.) Kehittämisohjelman toiminnan tavoitteissa ja toimenpi-

teissä koskien arjen hallintaa seurataan ja valvotaan arjen rakentumista kolmella kärki-strategialla: nuorten mahdollisuudet asua ja elää itsenäisesti, lähtökohdista huolimatta mahdollisuus hankkia korkea koulutus sekä ennaltaehkäisevät toimet lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Viimeisimpään kohtaan on otettu mukaan mm. oppilas- ja opiskelijahuollon toimenpiteet. (Mt. 2012, 12.). Tutkimuksissa on todettu, että koulutuksen ja arjen hallinnan puute syrjäyttävät (mt. 2012, 4). Hankkeen toimenpiteillä pyritäänkin ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Myös Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (Vanupo) 2017-2019 ottaa kantaa nuorten hyvinvointiin. Ohjelmassa pyritään sovittamaan yhteen nuorisopoliittiset tavoitteet kuten harrastusmahdollisuudet, työllistymistäidot, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, mielenterveysongelmien ehkäisytoimenpiteet sekä tuki ja neuvonta itsenäiseen asumiseen. Arjen hallintaan kuuluvia asioita nämäkin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 8.)

Nuorisobarometrissa vuodelta 2015 Arjen jäljillä todetaan edellä mainitun kehittämisohjelman tavoin, että elämänhallintaan kuuluu myös tiiviinä osana arjenhallinta, jolla tarkoitetaan, että lapsi tai nuori kykenee ottamaan vastuuta omasta elämästään ja henkisestä hyvinvoinnistaan ikänsä edellyttämällä tavalla. Arjenhallintaan voidaan yleisesti katsoa kuuluvan ajanhallinta, talousosaaminen, sosiaaliset taidot, elämäntavat ja tulevaisuuden suunnitelmat. Konkreettisesti näitä taitoja katsotaan olevan muun muassa tarkoituksenmukainen vuorokausirytm (unirytm, ruokailuajat, työ/koulu, vapaa-aika), ruokatavat, siisteys, liikunta sekä talouden tasapainossa pitäminen. Myös työ- ja kouluelämän pelisäännöt sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen kuuluvat arjenhallintaan. (Myllyniemi 2016.) Samassa tutkimuksessa kysyttiin nuorilta arjen merkityksestä ja sen hallinnasta sekä arkisista elintavoista. Arjen sujuvuudesta kertoivat vastaukset seuraaviin arkitoimintoihin liittyviin kysymyksiin: normaalin vuorokausirytm säilyttäminen, ruuanlaitto, siivous, pyykinpesu, kaupassakäynti, terveydenhuollossa asiointi, pankki- ja veroasioiden hoitaminen ja työvoimaviranomaisten kanssa asiointi. Rutiinien lisäksi arjenhallintaan katsottiin tutkimuksessa kuuluvan myös, kuinka nuori kokee omaan elämäänsä ja ympäristöönsä kuuluvat valinnat ja vaikutusmahdollisuudet. Myös kysymys siitä, ovatko arjen toiminnat niin hallinnassa, että myös vaikeuksien sattuessa nuori tietää, mistä pyytää apua. (Mt. 2016, 24-31.) Tutkimuksessa katsottiin arkisiin elintapoihin kuuluvan unirytm,

päihteiden käyttö, ruoka ja ruokailutottumukset, harrastukset, liikunta ja työn ja vapaa-ajan suhde toisiinsa. Myös taloudellinen osaaminen sekä yhteisöllisyys ja ystävät kuuluivat tutkimuksen piiriin. Tutkimus koski nuoria, lapsuuden kodista poismuuttaneita, mutta aiheita voidaan pitää myös osaltaan kouluikäisiin liittyvinä. Peruskoulussa luodaan pohja lapsen ja nuoren tulevaisuudelle. (Mt. 2016, 33-57.)

Nuorten omissa näkemyksissä arjenhallintaan kuuluvat arkirutiineista selviäminen, oman talouden hallinta, erilaiset terveyteen liittyvät teemat, kuten mielenterveysongelmat, ruokailu- ja liikuntatottumukset sekä päihteidenkäyttö (Similä 2012).

Alaikäisten lasten ja nuorten arjenhallintaan vaikuttaa voimakkaasti heidän perheidensä arjenhallinta, koska alaikäisestä ovat aina vastuussa heidän huoltajansa. Perheiden ongelmat heijastuvat voimakkaasti lasten ja nuorten elämään ja vaikeuttavat esimerkiksi säännöllisen päivärhythmin muodostamista. Päivärytmi katsotaan päivän tukirakenteeksi, jota määrittävät voimakkaasti koulu- ja työajat. (Korvela 20013.)
Ns. ajelehtivassa arjessa, ilman säännöllistä arkirytmiä elävät ovat alttiimpia arjen rytmin muutoksien aiheuttamille ongelmille ja muutokset horjuttavat arkea ja sen perusjatkuvuutta. (Sekki & Korvela 2014.)

Vuoden 2014 uuden perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa laaja-alaisen osaamisen yhtenä kohtana on ”Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L3”. Muita laaja-alaisen osaamisen kohtia ovat Ajattelu ja oppimaan oppiminen, Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, Monilukutaito, Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, Työelämätaidot ja yrittäjäyys sekä Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot -kohdassa nostetaan esille niitä kestävän elämäntavan taitoja, jotka edesauttavat oppilaan terveyttä, turvallisuutta, hyviä ihmissuhteita, liikkumista, liikenteessä toimimista, arjen teknologian hallitsemista sekä kuluttamista ja oman talouden hallintaa. Oppilaita harjaannutetaan pitämään huolta sekä itsestään että myös toisista, niin, että toimillaan he lisäävät ympäristönsä hyvinvointia ja oppivat huomaamaan hyvinvointia haittaavien tekijöiden merkityksen elämässään. Oppilaita opastetaan mm. ajanhallintaan sekä itsensä ja muiden turvallisuutta edistäviin toimiin eri tilanteissa, esimerkiksi liikenteessä. Tärkeää on myös oppia suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajoja. (Mt. 2014.)

2.3 Varhaisen puuttumisen malli ja sosiaalinen vahvistaminen

Suomen kunnissa on käytössä varhaisen puuttumisen malli, jossa neuvolasta lähtien pyritään puuttumaan havaittuihin ongelmiin jo varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat kasautuvat ja kasvavat. Kunnat ovat tehneet ohjeistukset neuvoloihin, varhaiskasvukseen, peruskouluihin ja toisen asteen oppilaitoksiin. Näin taataan, että malli toimii. Tavoitteena on ehkäistä jo varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten syrjäytymistä moniammatillisin keinoin.

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan ongelmien havaitsemista ja niiden ratkaisemista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytössä on keinoja ja tapoja, joilla ohjataan oppilaan käyttäytymistä, tartutaan oppimista ehkäiseviin pulmiin sekä puututaan oppilaan hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Varhainen puuttuminen on aina prosessi, joka kattaa kaikki oppilaalle ja hänen perheelleen suunnatut sosiaaliset, lääketieteelliset, psykologiset ja kasvatukselliset toimenpiteet, joilla vastataan lapsen tuen tarpeeseen. (Huhtanen 2007.)

Kaiken kaikkiaan arjen taitojen ja elämänhallinnan taustalla voidaan ajatella olevan monipuolinen lapsen ja nuoren sosiaalinen vahvistaminen. Sosiaalinen vahvistaminen tarkoittaaakin kokonaisvaltaista elämänhallinnan tukemista. Siihen voidaan katsoa arjen tasolla kuuluvan erilaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä: varhaista puuttumista, interventioita riskirajoilla olevien lasten ja nuorten elämään, nivelvaiheiden tukea, korjaavia toimia sekä moniammatillista yhteistyötä ja palvelujen tarkoituksenmukaista tarjontaa ja saatavuutta. (Mehtonen 2011.) Nuorisolaissa sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan ”nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.” (Nuorisolaki 2006). Tavoitteena on yksilön hyvinvoinnin lisääminen ja edistäminen. Sosiaalisessa vahvistamisessa yksilö- ja yhteisötaso kulkevat käsi kädessä: tarkoituksena on tukea, ohjata ja neuvoa juuri oikealla hetkellä (Lundbom & Herranen 2011, 6).

3 TAUSTATIETOJA

3.1 Suomen koulut

Oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseen kouluissa on annettu määräyksiä ja ohjeita muun muassa Perusopetuslaissa, Perusopetusasetuksessa, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. (Mt. 1998; 2013; 2014; Perusopetusasetus 1998.) Lähtökohtana näissä kaikissa on oppilaan ja opiskelijan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perusopetuslaissa opetuksen tavoitteena on

”...tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä” (mt. 1998).

Perusopetusasetuksessa määrätään, miten opetus järjestetään ja kuka opetusta voi antaa. Asetuksessa tuodaan myös esille oppilaan oikeusturvaan liittyviä seikkoja, kuten rangaistuskäytännöt ja arvioinnin uusiminen. (Mt. 1998.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa opiskeluhuollolla tarkoitetaan

”opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä” (mt. 2013).

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa lakia ohjaa viisi pääperiaatetta. Lain tarkoituksena on

- ”1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.”

Opiskeluhoiltoa toteutetaan ennaltaehkäisevästi koko oppilaitosta koskevana yhteisöllisenä oppilashuoltona sekä yksittaista oppilasta koskevana yksilökohtaisena oppilashuoltona. Opiskeluhoillossa on mukana myös oppilaitoksen ulkopuolisia tahoja kuten sosiaali- ja terveystoimi sekä oppilaan huoltajat. Tarvittaessa opiskeluhoiltoon otetaan mukaan myös muita toimijoita. Opiskeluhoilto on siis monialaista yhteistyötä erilaisten oppilaan hyvinvointia edistävien tahojen kanssa. (Mt. 2013.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (Lape) 2016 pyritaan uudistamaan varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten opiskeluhoillon toimintamalleja niin, että lapset ja nuoret saavat oikea-aikaista ja tarpeenmukaista tukea. Tuki jarjestetaan monialaisena yhteistyönä niin, että palvelut säilyvät ja ovat käytettävissä riippumatta palveluiden järjestäjästä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja koulukuraattoripalveluita kehitetaan lapsi- ja nuorisolahtoisesti. (Mt. 2016.)

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa todetaan, että oppimista ja hyvinvointia edistävillä toimenpiteillä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle. Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen oppilaan hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Koulutyön järjestämisessä tulee ottaa huomioon jokaisen oppilaan tarpeet, edellytykset ja vahvuudet.

Perusopetuslaissa tarkoitettuja opetuksellisia tukimuotoja ovat tukiopeetus ja osa-aikainen erityisopetus. Tukiopeetusta annetaan oppilaille, joka on jäänyt jälkeen opinnoissaan tai tarvitsee lyhytaikaista tukea oppimiseen. Osa-aikaiseen erityisopetukseen ovat taas oikeutettuja oppilaat, joilla on vaikeuksia oppimisessaan tai yleisesti koulunkaynnissaan. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan muun opetuksen ohessa. Tehostettua tukea annetaan säännöllistä ja monialaista tukea tarvitsevalle oppilaille hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tuki sisaltaa erilaisia pedagogisia sekä oppilashuollollisia ratkaisuja oppilaan hyväksi. Erityisen tuen piiriin oppilas siirtyy erityisen tuen päätöksellä, pedagogisen selvityksen ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman perusteella. Tällöin oppilas on oikeutettu saamaan tukea muun opetuksen yhteydessä tai kokonaan erityisluokassa tai muussa soveltuvassa paikassa. Oppilaan tuen tarvetta tulee seurata ja aloittaa tuen antaminen mahdollisimman nopeasti. Tuki suunnitellaan aina yksilöllisesti ja tuen muotoja ovat esimerkiksi

edellä mainitut tukiovetus ja osa-aikainen erityisopetus sekä oppilashuollollinen tuki ja avustajapalvelut. (Perusopetuslaki 1998.)

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, toisin sanoen koulu on yhteinen kaikille. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen, jolloin se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus tulee edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa myös oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen. (Mt. 2014.)

3.2 Suomen kunnat toteuttajina

Kuntien velvollisuus on laatia lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jonka tavoitteena on välittää tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista. Esimerkiksi Vihdissä hyvinvointisuunnitelma tehdään perusturvakuntayhtymä Karviaisen (Karkkila ja Vihti) alueelle. Suunnitelman toteutumista valvoo hyvinvointityöryhmä, johon kuuluu lasten ja nuorten palveluiden johtavat viranhaltijat jäsenkunnista ja Karviaisesta. Uusin versio Vihdin kunnan hyvinvointisuunnitelmasta on hyväksytty lasten ja nuorten lautakunnassa.

Lähtökohtana hyvinvointisuunnitelmassa on lastensuojelulain 12. pykälä ja Opiskelijahuoltolaki. Lisäksi suunnitelmassa on otettu huomioon tiedot Vihdin ja Karkkilan alueen väestötiedoista koskien lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään. Hyvinvointisuunnitelman pohjana on käytetty terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen valtakunnallista hyvinvointikyselyä 4.-5. – luokkalaisille sekä 8.-9. -luokkalaisille vuodelta 2017. Hyvinvointikysely järjestetään joka toinen vuosi. Vuosien 2019-2021 Karviaisen peruskuntayhtymän hyvinvointisuunnitelmassa on neljä tavoitetta: 1. Vahva vanhemmuus perheen perustamisesta alkaen, joka keskittyy mm. neuvolatoiminnan kehittä-

miseen. 2. Tasapainoisesti kehittyvä leikki-ikäinen lapsi, jonka pääpaino on varhaiskasvatuksen tavoitteissa. 3. Osallistuva ja oppiva kouluikäinen sekä 4. Myönteiseen tulevaisuuteen suuntaava nuori.

Kouluikäisten hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on muun muassa saada jokainen lapsi ja nuori suorittamaan toisen asteen tutkinto sekä n. 1/3 suorittamaan myös korkeakoulututkinto. Koska kouluyhteisö on kaikki lapset ja nuoret tavoittava, universaali, yhteisö, sen oppilashuollolliset toimenpiteet tukevat ja edistävät lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta ja tasoittavat eroja hyvinvoinnissa. Tavoitteena on erilaisten pulmien varhainen tunnistaminen sekä tuen tarjoaminen kouluyhteisössä ja vapaa-ajalla. Varhainen puuttuminen edesauttaa myös sopivien palvelujen tarjoamisen sekä mahdollistaa inhimillisten, kevyiden ja edullisimpien tukitoimien käytön. Yhteistyöllä eri sektoreiden kanssa ehkäistään tietokatkokset ja saadaan tukitoimet kohdistettua lapsen ja nuoren omaan elinympäristöön; kodin, vapaa-ajan ja koulun välillä.

Peruskoulua koskevia suunnitelmia ovat mm. koulupoissaoloihin puuttuva malli, jossa tehostetaan poissaolojen seuranta Wilman kautta ja poissaoloihin puututaan yhteisen poissaoloselvitysmallin mukaisesti. Ope Poppanen -toiminnassa pyritään tavoittamaan alakouluikäisistä ne, jotka ovat syrjäytymisvaarassa kouluhaluttomuuden tai muiden pulmien vuoksi joko koulussa tai kotona. Päihdekasvatusta jalkautetaan kouluihin ja mm. nuuskan käyttöä pyritään vähentämään terveydenhoidon ja koulun välisellä yhteistyöllä. Hoidollis-pedagoginen koulutyö laajennetaan varhaiskasvatukseen ja yläkouluikäisiin ja perheneuvolan ja perhesosiaalityön toimintoja jalkautetaan tarpeen mukaan kouluille. Erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen oppilaille tulee järjestää joustavat ja monipuoliset opetusjärjestelyt ja monialainen tuki. Hyvinvointisuunnitelmassa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon lasten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta keskeisiä ja konkreettisia toimia, joita kunnat, kuntayhtymä ja kolmas sektori toteuttavat yhdessä. (Vihdin kunta 2019.)

Perusopetuslain mukaan kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta kunnan alueelle asuville oppivelvollisuusikäisille lapsille ja nuorille sekä esiopetusta vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Kunta järjestää opetuspalvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunnissa toteutetaan lähikouluperiaatetta, jonka mukaan opetus järjestetään niin, että oppilaan koulumatkat ovat mahdollisimman lyhyitä ja turvalli-

sia. Opetuspaikkaa määritettäessä otetaan huomioon opetuksen järjestyspaikkojen sijainti ja liikenneyhteydet. Kunnissa toteutetaan inklusiota, jolla tarkoitetaan sitä, että pidetään huoli koulun saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. Opetusta varten opetuksen järjestäjän (kunnan) tulee hyväksyä myös opetussuunnitelma, joka laaditaan yhteistyössä kunnaan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa. Opetussuunnitelmassa määrätään myös kodin ja koulujen yhteistyöstä sekä oppilashuollon järjestämistavasta. (Perusopetuslaki 1998.) Opetussuunnitelman mukaisella ja opetuksen opiskeluhuollolla tarkoitetaan lakien määräämää toimintaa, jolla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellistä ja turvallista oppimisympäristöä. Toiminnalla pidetään huolta mielenterveydestä ja oppilasyhteisön hyvinvoinnista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Opetussuunnitelman ja opiskeluhuollon avulla oppimista tuetaan monipuolisesti ja tunnustetaan oppimisvaikeuksia ja muita opiskeluun vaikuttavia ongelmia. Kunta vastaa siitä, että sekä opetussuunnitelman että terveydenhuoltolain mukainen oppilashuolto toteutuu. Kunnan tulee järjestää kuraattori- ja psykologipalvelut opiskelijoille oppilaille oppilaitoksen sijaintikunnassa. Kunnan tulee myös tehdä opiskeluhuoltosuunnitelma, joka laaditaan yhdessä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Mt. 2013.)

Vihdin esiopetuksessa ja peruskouluissa on käytössä varhaisen puuttumisen toimintamalli, jossa oppilasta tuetaan opiskelussaan ja hyvinvoinnissaan niin, että oppilas pystyisi etenemään opinnoissaan ja kasvamaan tasapainoisissa olosuhteissa omien edellytystensä mukaisesti. Tätä mallia toteutetaan yhteistyössä perheiden ja muiden toimijoiden kanssa. Periaatteena on oppilaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen sekä perheiden tukeminen sekä oppilaan auttaminen mahdollisimman varhain ja oikealla tavalla, mahdollisimman monen oppilaan auttaminen yleisen ja tehostetun tuen keinoin, mahdollisimman monen oppilaan mahdollisuus opiskella lähikoulussa ja pienryhmässä opiskelu erityisen tuen päätöksellä. Tällä mallilla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja löytämään jokaiselle oppilaalle oma oppimispolkunsaa.

Opettajilla on ensisijaisesti velvollisuus arvioida tuen tarve ja ottaa asia esille huoltajien kanssa. Tämän jälkeen opettaja vie asian eteenpäin yksilökohtaiseen oppilashuoltoryhmään arvioitavaksi. Ko. oppilashuoltoryhmä kootaan tapauskohtaisesti, jäseninä voivat olla rehtori, opinnonohjaaja, kuraattori, psykologi, laaja-alainen erityisopettaja

ja terveydenhoitaja. Tuen muodot valitaan tilanteen mukaan ja niistä sovitaan oppilaan ja huoltajien kanssa. Tuen tarpeen tunnistamisessa käytetään apuna Tom Arnkilin ja Esa Erikssonin Huolen vyöhykkeistö -taulukko.

Huolen vyöhykkeistö						
(1) Ei lainkaan huolta.	(2) Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	(3) Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	(4) Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrolliin* lisäämisestä.	(5) Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	(6) Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa. Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	(7) Huoli erittäin suur: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot loppussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä.

(Tom Arnkil & Esa Eriksson, THL)

Kuva 1. Huolen vyöhykkeistö

(Mt. 2016, 36-40.)

Vihdin kunnan opetussuunnitelmassa oppimisen ja koulunkäynnin tuen periaatteina ovat erilaisten oppijoiden ja oppimistapojen huomioiminen koulutyössä, oppilaiden kasvun ja oppimisen tukeminen mahdollisimman varhain, lähikouluperiaatteen noudattaminen sekä oppilaan pienryhmätarpeen arvioiminen.

Vihdin kunnassa on yhteensä 10 alakoulua (vuosiluokat 1.-6.), kaksi pelkästään yläkoulua (vuosiluokat 7.-9.) ja kaksi yhtenäiskoulua (vuosiluokat 1.-9.). (Vihdin kunta 2019.)

Kirkkonummen kunnassa on yhteensä 10 suomenkielistä peruskoulua, joista seitsemän alakoulua ja kolme yhtenäiskoulua. (Kirkkonummen kunta 2019.)

Keravan kaupungissa on yhteensä kymmenen suomenkielistä peruskoulua, joista kolme on yhtenäiskouluja. (Keravan kaupunki 2019.)

3.3 Koulujen opetushenkilöstö

Kouluissa työskentelee lähtökohtaisesti luokanopettajia, aineenopettajia, tuntiopettajia, erityisopettajia, erityisluokanopettajia ja kouluohjaajia rehtorin, koulukuraattorin ja oppilaanohjaajan lisäksi. Perusopetuksen järjestämismuotoina ovat luokanopettajan antama opetus, eri oppiaineiden opettajien antama aineenopetus, oppilaanohjaajien antama oppilaanohjaus ja erityisopettajien antama erityisopetus. (Perusopetuslaki 1998; Perusopetusasetus 1998.) Näiden opetushenkilöstön pätevyysvaatimukset on määrätty asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa (Asetus opetustoimen henkilön kelpoisuusvaatimuksista 1998). Koulusosionomien tai kasvatustohjaajien koulutus on yleensä sosionomin tutkinto (Laki sosiaalialan ammattihenkilöistä 2015), kasvatusohjaajilla myös yhteisöpedagogin tutkinto soveltuvin osin (Nuorisoalan ja muun ohjaustoiminnan koulutustoimikunta 2019.). Kouluohjaajien tutkinto ei laajuudeltaan vastaa sosionomien tai yhteisöpedagogien tutkintoa (ammattikorkeakoulututkinnot). (Mt. 2019.)

Opettajilla on kasvatus-, opetus- ja arviointivastuu. Lisäksi opettajilla on myös muita velvollisuuksia ja vastuita koskien koulun toimintaa. Näitä ovat opetuksen lisäksi opetuspaikoille siirtyminen, koulussa tapahtuvat vahingot, oppilaiden terveys ja kurinpitotilanteet. Kaikki nämä vastuut ovat jakamattomia, toisin sanoen niitä ei voi siirtää toiselle. (OAJ.)

Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n ja Suomen Vanhempainliiton julkaisemassa teoksessa Koulukielen sanasto *resurssiopettaja* määritellään näin:

Koulun opettajakuntaan kuuluva opettaja (useimmiten luokan- tai aineenopettaja), joka opettaa eri luokissa tai ryhmissä toisten opettajien kanssa tai työtä jakaen. Resurssiopettajalla ei yleensä ole omaa luokkaa tai ainetta opetettavanaan (Suomen Vanhempainliitto ry & Opetusalan ammattijärjestö OAJ 2017).

Resurssiopettajan työtä pidetään yhtenä *samanaikaisopettajuuden* muotona. Samanaikaisopettajuus ei ole mikään uusi asia koulumaailmassa, sitä on tutkittu jo 1970-luvulla, mm. Sikiö ja Tuunainen vuonna 1977 (Manninen 2013). Samanaikaisopettajuus on nähty yhtenä tuen muotona ja se onkin nostanut päätään uudestaan, kun kolmiportainen tuki otettiin käyttöön perusopetuksen uudistuksessa vuonna 2011. (POPS 2011, 19-24.)

Koulukielen sanasto -teoksessa samanaikaisopettajuus määritellään näin:

Opetustilanne, jossa kaksi tai useampi opettaja työskentelee yhtä aikaa saman opetusryhmän kanssa. Tällöin esimerkiksi erityisopettaja toimii luokan- tai aineenopettajan työparina luokassa mahdollistaen opetuksen eriyttämisen ja henkilökohtaisen ohjauksen antamisen. Samanaikaisopetusta voidaan toteuttaa myös virtuaalisesti, jolloin yksi opettaja opettaa videoyhteyden kautta samanaikaisesti eri koulujen opetusryhmiä, joilla kullakin on myös oma, paikalla oleva opettajansa. (Mt. 2017.)

Samanaikaisopettajana voi toimia myös toinen luokanopettaja tai aineenopettaja. (Räisänen 2013, 11.)

Lain mukaan kouluihin voidaan palkata myös muuta henkilöstöä opetuksen järjestämisuoto huomioon ottaen. Tällöin resurssiopettajien, kasvatusohjaajien, koulusosionomien ynnä muiden edellä mainittujen nimikkeiden alaisia henkilöitä voidaan palkata kouluihin. Tämä mahdollistaa sen, että opetusjärjestelyt ja muu koulun toiminta voidaan järjestää mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Tällöin myös yhteisöpedagogeilla olisi mahdollista työllistyä peruskouluihin ja heidän taitonsa tulisi hyödynnetyksi koko kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi.

Viime aikoina kouluihin onkin palkattu *kasvatusohjaaja-* tai *koulusosionomi-*nimikkeillä toimivia henkilöitä. Kasvatusohjaajan tärkeimpiä työmuotoja ovat syrjäytymistä ennaltaehkäisevä toiminta kouluyhteisöissä sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja elämänhallinnan tukeminen koulun arjessa. Työtehtäviä ovat muun muassa ohjaus, kasvatus ja opetus oppilasryhmissä, yhteistyö huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kansatoiminta- ja oppimisympäristöjen kehittäminen, koulupolun nivelvaiheiden tukeminen sekä sosiaalisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja elämänhallinnan tukeminen koulun arjessa. (Isometsä-Ahoniemi 2017.) Koulusosionomi on niin ikään mukana oppilaan kouluarjessa ja apuna opettajan työssä. He toimivat koulukuraattorin kanssa yhteistyössä ovat yleensä mukana oppilashuoltoryhmässä. He opastavat ja ohjaavat oppilaita heidän kouluarjessaan ja muissa asioissa. (Törrö 2018, 31.). Koulusosionomin voidaan yleisesti katsoen toimivan opettajan rinnalla sosiaalityön ammattilaisena (Kettunen 2018). Molemmat nimitykset ovat käytössä ja tehtävänkuvat ovat hyvin samanlaiset. Kasvatusohjaajat ja koulusosionomit ovat pääsääntöisesti koulutukseltaan sosionomeja (AMK). Yhteisöpedagogit ovat myös voineet toimia kasvatusohjaajina.

Edellä mainitut säädökset vaikuttavat myös resurssiopettajien ja muiden edellä mainittujen koulun opetushenkilöstön lisäksi työskentelevien henkilöiden toimenkuvaan. Koska opettajan vastuuta ei voi siirtää, muulla kuin opettajanimikkeellä työskentelevällä henkilöllä ei voi olla opettajan vastuuta. Näin ollen sellainen henkilö ei voi ottaa esimerkiksi tehtäväkseen oppilaan kokonaisopetusta. Tämä asettaa rajoituksia esimerkiksi kasvatusohjaajan, koulusosionomin jne. työnkuvalle.

Viime aikoina tiedotusvälineissä ovat esiintyneet myös *kouluvalmentaja ja tsemppariopettaja* -nimikkeillä palkattuja henkilöitä, jotka toimivat kouluissa oppilaiden hyväksi.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TOTEUTUS

Tutkimuskysymykseni koski resurssiopettajien toimenkuvan sisältöjä Kuuma-kuntien suomenkielisissä peruskouluissa. Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää, minkälaisia työtehtäviä resurssiopettajilla on ja miten he itse haluaisivat kehittää omaa työtään.

Tutkimus tehtiin kolmen Kuuma-kunnan kuntien alueella (Vihti, Kirkkonummi ja Kerava). Nämä kolme kuntaa valikoituivat sen perusteella, että Vihdin kunta on työni tilaaja sekä mistä kunnista ehdin saada tutkimusluvan opinnäytetyön teon aikana (Kerava ja Kirkkonummi). Selvitän myöhemmin tutkimuksen haasteita omassa luvussaan 6.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyötä voidaan pitää laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistelmänä, koska työssä on käytetty molempia tutkimusmenetelmiä täydentämään toisiaan. Perustietoihin on saatu vastaukset kvantitatiivisen eli määrällisen menetelmän avulla (kysely, survey) ja tutkimuskysymyksiin on saatu syvyyttä kvalitatiivisilla eli laadullisilla avoimilla kysymyksillä ja haastatteluilla. (Kananen 2014, 16-20, 142.)

Opinnäytetyössä on hyödynnetty triangulaatiota eli ilmiötä lähestytään monelta suunnalta ja menetelmiä yhdistetään samassa tutkimuksessa (mt. 2014, 121). Tässä opinnäytetyössä on käytetty aineistotriangulaatiota, toisin sanoen työssä on yhdistetty

useanlaisia aineistoja keskenään. Esimerkkeinä kysely, haastattelut, lehtiartikkelit ja tilastotiedot. (Eskola&Suoranta 1998, 68-69.)

Valitsin tutkimusmenetelmien yhdistelmän, koska katsoin, että molemmista olisi hyötyä opinnäytetyön lopputuloksen kannalta. Kvantitatiiviset kysymykset selvittivät vastaajien perustietoja, jolloin ne olivat yhteneväiset ja näin ollen vertailukelpoiset. Nämä tiedot auttoivat analysoimaan avoimia kysymyksiä. Tiedossa oli, että resurssiopettajia on ollut palkattuna jo aikaisemmin ja heidän työstään lähinnä samanaikaisopettajina ja ylimääräisenä resurssina kouluissa oli jo tutkimustietoa, muun muassa opinnäytteitä (Isometsä-Ahoniemi 2017; Räisänen 2013). Tutkimuskysymykset määrittelivät sen, että kvalitatiivinen tutkimus oli tarkoituksenmukainen saadakseni tietoa olemassa olevien resurssiopettajien työn sisällöistä ja mahdollisista kehitysehdotuksista.

Laadullisen tutkimuksen tyypillisinä piirteinä pidetään muun muassa seuraavia asioita

- tutkimus tapahtuu luonnollisessa ympäristössään
- aineisto kerätään tutkittavilta luonnollisessa vuorovaikutussuhteessa
- tutkija on toimija, aineiston kerääjä
- huomio on tutkittavien näkökulmassa ja näkemyksissä

(mt. 2014, 18).

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään samaan tietoon, mistä ilmiössä on kyse ja ymmärtämään syvällisesti ilmiötä. Ilmiöstä ei ole vielä tarpeeksi tietoa, teoriaa tai tutkimusta. Tavoitteena on ilmiön prosessien ja merkityksien kuvaaminen sanallisesti, niin että ilmiöstä saadaan ymmärrettävä ja kokonaisvaltainen kuva tutkimuskohteen osalta. (Mt. 2014, 18-19.) Muita laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkejä ovat muun muassa aineistonkeruumenetelmät, jotka pelkistetyimmillään ovat tekstiä, esimerkiksi haastatteluita, päiväkirjoja, kirjeitä ja muita kirjallisia ja kuvallisia aineistoja. Laadullisessa tutkimuksessa tapausten määrä on yleensä pieni, mutta niitä pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. (Mt. 1998, 15-19.)

Opinnäytetyössä oli myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Ko. kuntien resurssiopettajille teetettiin webropol-kysely, jossa yli puolet (9/13) kysymyksistä olivat strukturoituja kysymyksiä, joiden perusteella sai kokonaiskuvan ko. koulujen resurssiopettajien

peruslähtökohdista (alakoulu vai yläkoulu, työsuhteen laatu ja kesto, viikkotuntimäärä, osallistuminen pedagogisten asiakirjojen tekemiseen jne.). Määrälliset kysymykset olivat pohjana myös avoimiin kysymyksiin, jotka koskivat muun muassa työn jatkuvuutta ja kehitysehdotuksia. Kyselyn avoimet kysymykset vastasivat laadullisen tutkimuksen kriteereihin.

Opinnäytetyötä voidaan pitää myös osaltaan kehitystutkimuksena, koska tarkoituksena on myös esittää jonkinlaisia muutos- ja kehittämisehdotuksia resurssiopettajien työhön. (Mt. 2014, 76.)

4.2 Toteutus

Aineiston keruun aloitin tutustumalla resurssiopettajan tai kasvatusohjaajan tai muilla nimikkeillä työskentelevistä henkilöistä tehtyihin lehtijuttuihin ja kirjoituksiin. Seurasin julkista keskustelua talvesta 2018 lähtien. Kirjoitin myös itselleni muistiinpanoja omasta työstäni ja kollegoiden kommentaiteista ja keskusteluista heidän kanssaan. Tarkoituksena oli saada jonkinlaista kokonaiskuvaa tämänhetkisestä tilanteesta Suomessa. Nämä tiedot ovat toimineet lähinnä oman ajatustyöni pohjana ja en tässä työssäni viittaa esimerkiksi usein vapaamuotoisiin keskusteluihin. Muutamien lehtijutuista olen ottanut mukaan pohdintaosioon. Halusin tutustua lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvään lainsäädäntöön ja yleiseen henkeen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Koulujen toiminta on hyvinkin säädeltyä toimintaa, joten siltä osin katsoin, että erilaisten lakien ja säädösten mukaan ottaminen oli tarkoituksenmukaista pohdittaessa resurssiopettajan työnkuvaa. Koulu ympäristönä on se, joka tavoittaa kutakuinkin kaikki peruskouluikäiset suomalaiset, joten koulujen toimintaa koskevat osiot, kuten henkilöstö ja tukitoimet tulivat myös mukaan työhön.

Saatuani tutkimusluvan Vihdin ja Kirkkonummen kunnista ja Keravan kaupungilta, tein talvella 2019 silloisen opinnäytetyöohjaajani Eevastiina Gjerstadin kanssa yhdessä työstämistämme kysymyksistä webropol-kyselyn. Tämä kysely lähetettiin linkkinä saatekirjeen mukana Kirkkonummen ja Keravan peruskoulujen rehtoreille. Saatteessa pyydettiin lähettämään kysely heidän johtamiensa koulujen resurssiopettajille. Vihdin kunnan resurssiopettajat olivat tiedossani, joten lähetin kyselyn heille suoraan sähköpostilla.

Kysely tehtiin 21.9.-31.10. välisenä aikana. Ajankohdaksi valikoitui koulujen lukuvuoden aikataulujen mukainen ”suvantohetki”. Tällöin koulutyö on saatu käynnistymään ja vakiintumaan ja mahdolliset tukipalaverit ja arviointikeskustelut eivät ole vielä alkaneet. Kyselyjakson katkaisi koulujen syysloma viikolla 42. Halusin saada lisää tietoa sellaisista työtehtävistä, jotka tapahtuivat oppituntien ulkopuolella ja joiden voisi katsoa olevan oppilaan arjenhallintaa lisääviä tehtäviä. Lähetin kaksi lisäkysymystä yhteystietonsa antaneille vastaajille. Näihin pyysin vastausta paluusähköpostilla. Koulujen niin sanotulla vuosikellolla on suuri merkitys siihen, miten opettajilla on aikaa ja halua vastata erilaisiin, tässä tapauksessa vapaaehtoiisiin kyselyihin. Selvitän asiaa tarkemmin omassa luvussaan (6).

Haastattelut toteutettiin kyselyn kahdella viimeisellä viikolla. Haastatteluihin valikoitui kaksi resurssiopettajaa sen perusteella, että he edustivat kahta eri kuntaa, toinen heistä työskenteli alakoulussa ja toinen yläkoulussa sekä he olivat kyselyssä antaneet yhteystietonsa ja näin suostuneet haastatteluun.

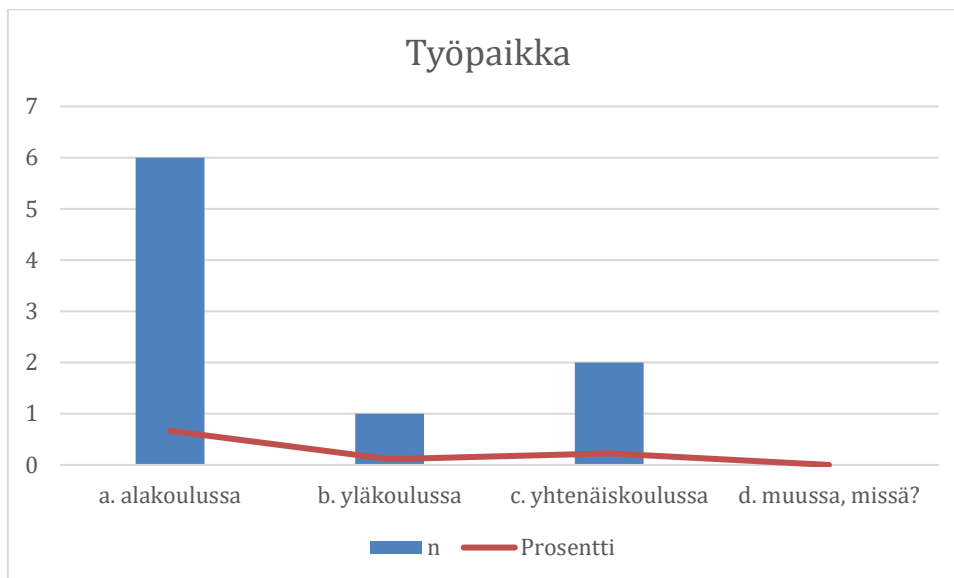
5 AINEISTOANALYYSI

5.1 Webropol-kysely

Webropol-kyselyssä selvitettiin aluksi perustietoja, kuten työpaikka (alakoulu, yläkoulu, yhtenäiskoulu), koulutustausta, työsuhteen laatu ja pituus. Nämä kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joihin vastaaja pystyi kysymyksestä riippuen valitsemaan useamman vaihtoehdon. Näillä kysymyksillä pyrittiin saamaan selville tietyt perustiedot, jotka tutkimuksen edetessä osoittautuivat perusteiksi resurssiopettajan työnkuvalle. Kyselyn pääkysymykset käsittelivät työtehtävien sisältöjä sekä parannusehdotuksia. Osa kysymyksistä oli ns. avoimia, johon vastaaja pystyi vastaamaan omin sanoin. Kyselyn loppuun oli liitetty yhteystietolomake, jonka täyttämällä kyselyyn vastaaja (Liite 1).

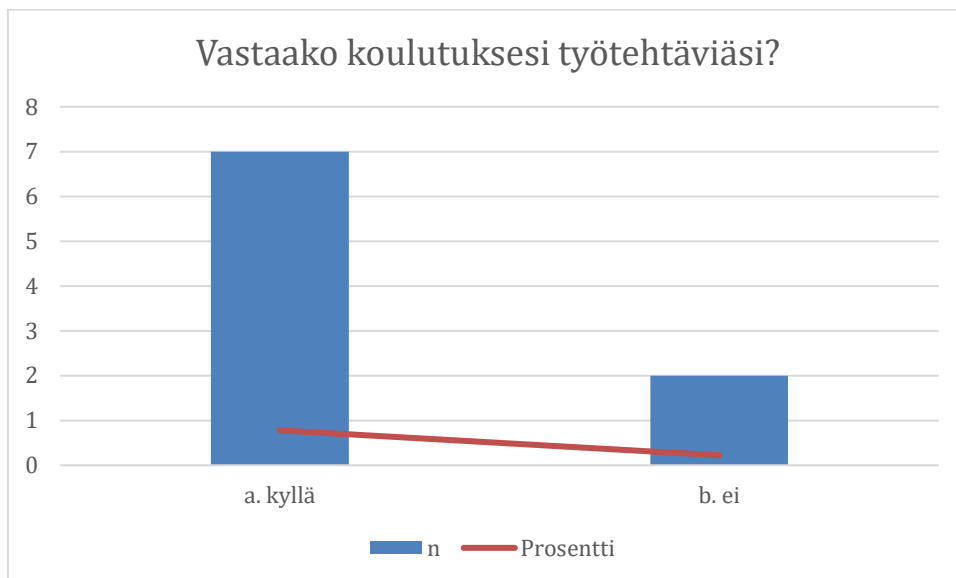
Kyselyssä oli 13 kysymystä, joista yhdeksän oli strukturoituja, valmiit vastausvaihtoehdot sisältävää kysymystä. Vaihtoehtoja oli kysymyksestä riippuen kahdesta (kyllä/ei) neljään. Osa kysymyksistä pyydettiin tarkentavaa vastusta, esimerkiksi kysyttäessä koulutusta.

Kaikki vastaajista työskentelivät peruskouluissa. Suurin osa, 66,67%, työskenteli alakouluissa. Seuraavaksi eniten, 22,28%, työskenteli yhtenäiskouluissa ja 11% pelkästään yläkouluissa. (Kuva 2).

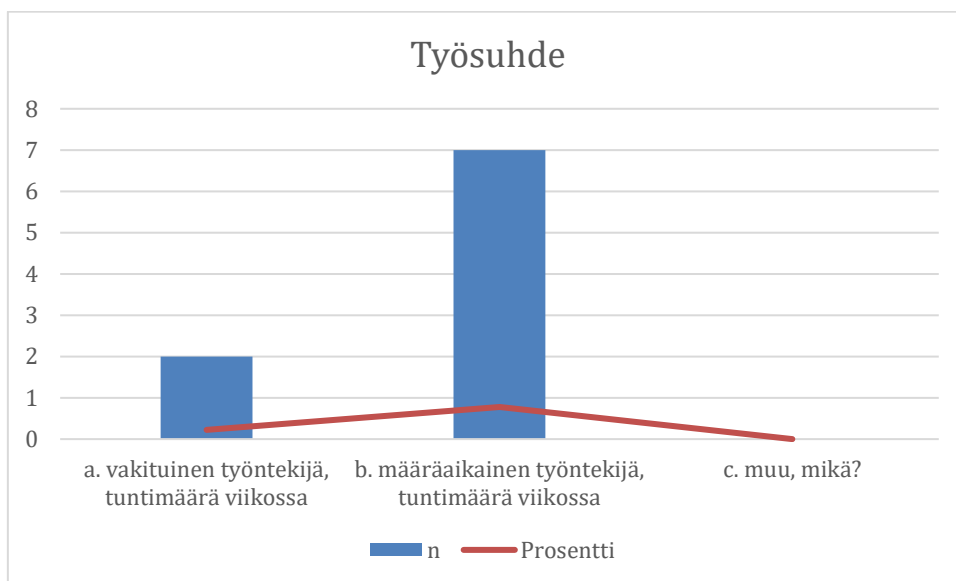
Kuva 2. Työpaikka

Kaikilla vastaajilla oli korkeakoulututkinto. Osa mainitsi korkeakoulututkinnon lisäksi mm. ammatillisen tutkinnon. Täydentävän kysymysten vastauksissa tutkinnoiksi kerrottiin muun muassa kasvatustieteiden maisteri, taiteen maisteri, filosofian maisteri, terveystiedon maisteri ja luokanopettaja. Tämä kysymys oli pohjana seuraavalle kysymykselle, jossa haluttiin tietää, vastaako koulutus työtehtäviä. Yli puolet, 64% vastaajista antoi kyllä-vastauksen. (Kuva 3). Kyselyssä ei käynyt erikseen ilmi, millä lailla koulutus ei vastannut työtehtäviä.

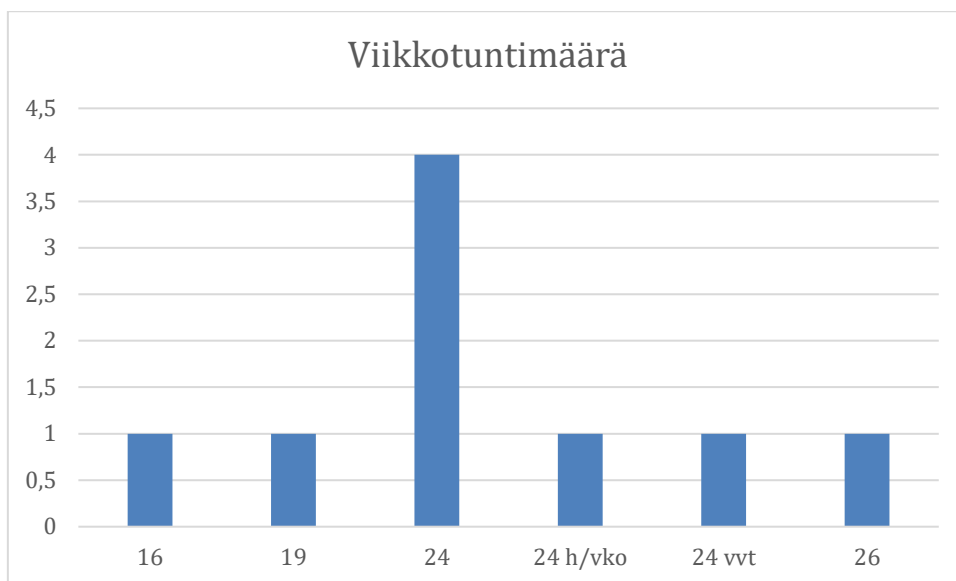
Kuva 3. Vastaako koulutuksesi työtehtäviäsi?

Vakituisina työntekijöinä vastaajista oli 20% eli vain yksi. Suurin osa vastaajista oli määräaikaista työntekijöitä. (Kuva 4).

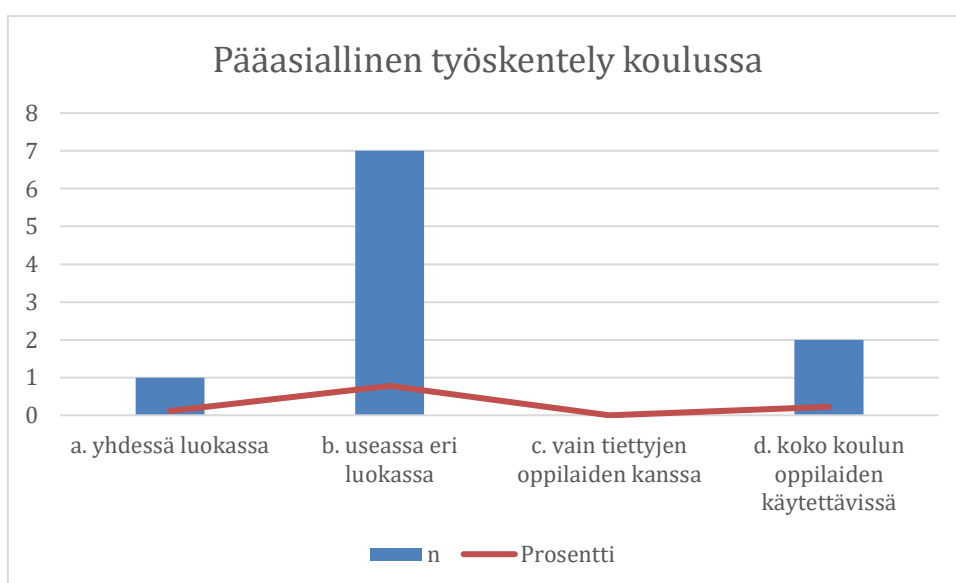
Kuva 4. Työsuhteen laatu

Viikkotuntimäärät vaihtelivat 16 ja 26 tunnin välillä. (Kuva 5).

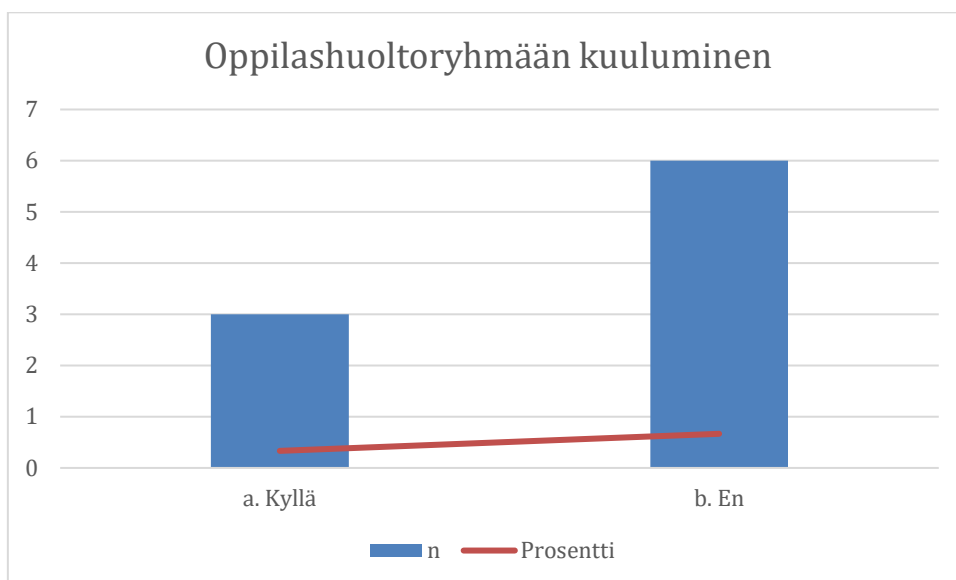
Kuva 5. Viikkotuntimäärä

Pääasiassa resurssiopettajat olivat koko koulun oppilaiden käytössä ja he työskentelivät useassa eri luokassa. Myös ilmoitettiin, että työskentelee vain yhdessä luokassa, mutta tähän ei tässä kyselyssä saatu selvennöstä, minkä tyyppistä työtä resurssiopettaja tällöin tekee. Vapaamuotoisissa vastauksissa tuli kuitenkin esille, että resurssiopettajilla oli myös omia opetusryhmiä, joiden opetuksesta ja arvioinnista hän oli yksin vastuussa. Voisi olettaa, että tämä selittäisi kysymyksen vastaukset kohtaan a. yhdessä luokassa.

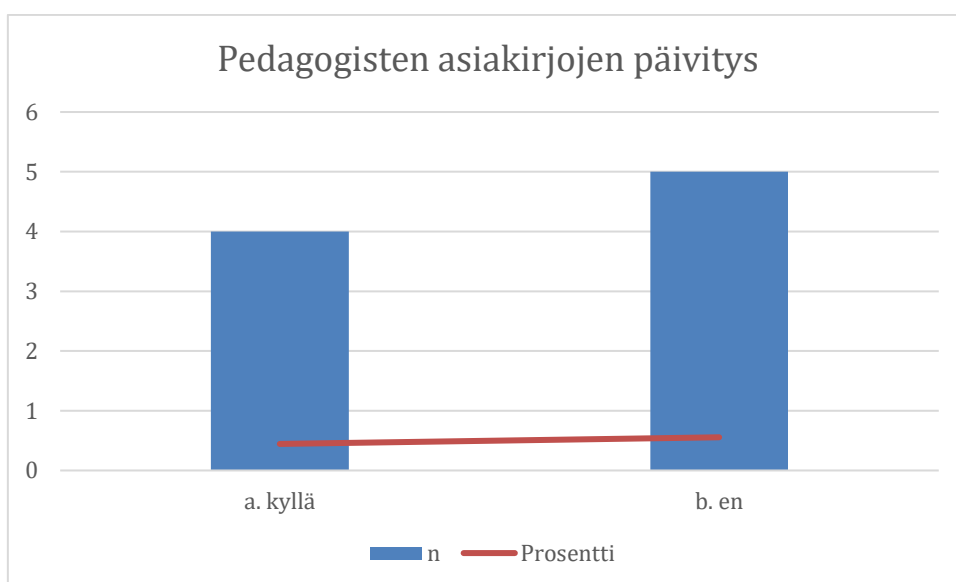
Kuva 6. Pääasiallinen työskentely koulussa

Oppilashuoltoryhmään kuului 67% vastaajista. Vapaissa vastauksissa tuotiin esille, että oppilashuoltoryhmään kuuluminen selkeytti ja helpotti resurssiopettajan työtä.

Kuva 7. Oppilashuoltoryhmään kuuluminen

Melkein puolet (44%) osallistuivat pedagogisten asiakirjojen (pedagoginen arvio tai selvitys, oppimissuunnitelma, HOJKS eli henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) laatimiseen ja päivittämiseen.

Kuva 8. Pedagogisten asiakirjojen päivitys

Selventääkseni resurssiopettajien työnkuvaa nimenomaan arjenhallintaa tukevissa tehtävissä, lähetin haastattelupyyntöön suostuneille henkilöille kaksi lisäkysymystä sähköpostitse. Kysymyksissä pyydettiin kertomaan, onko työ sisältänyt oppilaan arjenhallintaan liittyviä tehtäviä oppituntien ulkopuolella ja jos oli, miten henkilö arvioisi työpanoksen vaikutusta oppilaan arjenhallinnassa. Vastauksia sain neljä kappaletta seitsemästä lähetetystä. Kaksi vastasi, että heillä ei ole ollut oppituntien ulkopuolella olevia tehtäviä, jotka olisivat liittyneet oppilaan arjenhallintaan. Muissa vastauksissa tuotiin esille välituntivalvonnat, riitatilanteiden selvitys, perussairauden omaavan oppilaan auttaminen sairauden hoidossa sekä alkuopetuksen luokan ruokailussa avustaminen.

5.2 Haastattelut

Haastattelu toteutettiin niin sanotusti puolistrukturoituna eli osa kysymyksistä oli valmiiksi tehty ja molemmille haastateltaville samoja. Lopuksi pyysin haastateltavia kertomaan omin sanoin haastattelussa nousseita ajatuksia resurssiopettajan työnkuvasta ja heidän parannusehdotuksistaan asiaan. Kysymykset olivat webropol-kyselyn pohjalta tehtyjä tarkentavia kysymyksiä. (Liite 2) Kysymykset selvensivät, minkälaisia erityispiirteitä oli resurssiopettajan työtehtävissä ala- ja yläkouluissa. Kysyin myös, minkälaisia nimenomaan oppilaan arjenhallintaan liittyviä tehtäviä resurssiopettajalla oli ja miten heidän omat vahvuutensa/koulutuksensa näkyivät niissä. Tarkensin vielä, oliko resurssiopettajilla ollut muita kuin oppiaineisiin liittyviä työtehtäviä oppituntien ulkopuolella. (Esimerkiksi tukioppilastoiminnan vetäminen, vertaissovittelun johtaminen tms.). Haastattelun lomassa keskustelimme resurssiopettajan mahdollisista muista tehtävistä, joita ko. resurssiopettajat olisivat valmiita tekemään.

Yläkoulun resurssiopettaja oli aloittanut tehtävässään syksyllä 2019. Hänellä on 16 h viikossa ja tunnit painottuivat pedagogiseen tukemiseen. Näitä olivat yleisopetusryhmässä ja S2-tunneilla samanaikaisopettajana toimiminen, mahdollinen pienryhmätöiminta vaihtuvien tilanteiden mukaan ja ruotsin kielestä vapautettujen oppilaiden opetus ruotsin kielen tuntien aikana. Lisäksi resurssiopettaja oli antanut apua myös opettajille aikaisemman työtehtävän (laaja-alainen erityisopettaja) mukaisesti esimerkiksi tekemällä tukipaketteja eri oppiaineista yleisopetuksen tueksi. Resurssiopettaja oli mukana pedagogisessa oppilashuoltotiimissä (aikaisemman toimensa mukaisesti),

mutta ei monialaisessa oppilashuoltoryhmässä. Hän oli vienyt asioita oppilashuoltoryhmään lain velvoittamalla tavalla, mutta pyyntöjä oppilashuoltoryhmältä tiettyjen oppilaiden monialaiseen tukemiseen ei ollut vielä tänä syksynä tullut. Resurssiopettaja oli kuitenkin antanut kasvatuksellista tukea havainnoimalla oppilasryhmiä ja puuttamalla esimerkiksi yksittäisten oppilaiden oppitunnilla ilmenneisiin ongelmiin. Keinoja olivat muun muassa oppilaan siirtäminen toiseen paikkaan resurssiopettajan opetukseen joko yhdeksi tunniksi tai pitemmäksi aikaa ja haastavissa tilanteissa olevien oppilaiden tukeminen ja heidän kanssaan keskusteleminen. Resurssiopettaja oli myös konsultoinut opettajia oppilaiden oppimiseen liittyvissä vaikeuksissa.

Koulussa toimii kaksi resurssiopettajaa, jotka oli palkattu kesällä. Näin ollen tehtävänkuva ei ollut vielä selkiintynyt ja haastattelun aikana haastateltava oivalsi itse, minkälaisia muita tehtäviä resurssiopettajalla voisi olla. Hän toi esille, että yläkoulun aineenopetuksessa voisi käyttää hyväksi resurssiopettajan omaa pedagogista osaamista. Lisäksi hän totesi, että aloitteleva aineenopettaja saisi resurssiopettajana laajan kuvan yläkoulun opettajana toimimisesta. Haastattelussa tuli myös esille se, että resurssiopettaja voisi olla enemmän vastuussa kasvatuksellisista asioista ja pedagogiset haasteet olisivat erityisopettajan vastuulla. Resurssiopettaja on läsnä luokassa ja pysyy eri tavalla havainnoimaan ryhmässä tapahtuvia asioita kuin opettaja, joka vastaa itse opetuksesta. Keskustelussa tuli myös esille se, kuinka seitsemäsluokkalaiset tarvitsisivat käytännön apua lukuvuoden alussa, jotta koulunkäynti pääsisi hyvin alkuun ja mahdolliset tuentarpeet (muutkin kuin oppimiseen liittyvät) tulisivat jo varhaisessa vaiheessa huomioiduksi. Haastateltava kertoi, että erilaiset lisäkoulutukset, esimerkiksi masennusoireiden tunnistaminen, lisäsivät opettajan ja tässä tapauksessa resurssiopettajan osaamista omassa työssään.

Alakoulun resurssiopettajan työnkuva oli muotoutunut viimeisen kahden vuoden aikana pääsääntöisesti syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden kokonaisvaltaiseen tukemiseen koulupolulla ja näin ollen se poikkeaa tässä opinnäytetyössä olevien muiden resurssiopettajien työnkuvasta. Resurssiopettaja on toiminut Opetushallituksen hankekehityksellä (Innovatiivisiin kokeiluihin suunnattu rahoitus) viimeiset puolitoista vuotta ja se on osittain vaikuttanut työsuhteen alkupään tehtäviin. Hankehakemuksessa on määritelty ko. tehtävän työnkuva. Haastattelun toimi on muutettu vakinaiseksi syksyllä 2019 ja näin ollen hän oli voinut muovata työnkuvaansa koulun tarpeita vastaa-

viksi. Poiketen muiden resurssiopettajan työtehtävistä haastatellun päätehtävä oli löytää syrjäytymisvaarassa olevat oppilaat poissaoloseurannan kautta. Kun seulonnassa huomataan oppilaita, jotka jostain syystä ovat paljon poissa koulusta, resurssiopettaja miettii yhdessä luokanopettajan kanssa, miten ao. oppilasta voitaisiin tukea. Resurssiopettaja on yhteydessä huoltajiin ja heidän kanssaan yhdessä mietitään, minkälaisia tukitoimia oppilas tarvitsee, jotta koulunkäynti turvautuisi. Usein tuki on myös ollut koko perhettä tukevaa, esimerkiksi resurssiopettaja on huolehtinut, että oppilas tulee kouluun pitämällä yhteyttä kotiin. Resurssiopettaja ja rehtori tapaavat neljä kertaa vuodessa ja käyvät tällöin läpi poissaoloseurannan tulokset.

Resurssiopettaja tarjoaa viiden viikon tukiajan, jonka aikana toteutetaan yhdessä mietityt toimintatavat. Tukiajan jälkeen on ollut myös mahdollista saada resurssiopettajan tukea, mikäli se on katsottu tarpeelliseksi. Lähtökohtana on se, että oppilas tulee kouluun joka aamu ja on siellä sovittu ajan (mahdollinen koulupäivän lyhennys tai muut koulupäivän pituuteen liittyvät sopimukset huomioon ottaen). Resurssiopettaja on oppilasta tarvittaessa vastassa aamuisin (mutta ei mene kotiin asti) ja on myös yhteydessä viestein joko oppilaaseen suoraan tai hänen huoltajaansa. Jos oppilaalla on lyhennetty koulupäivä tai muita pedagogissa ratkaisuja, resurssiopettaja huolehtii ko. oppilaan opetuksesta joko kokonaan tai niiltä osin, kun oppilas tarvitsee resurssiopettajan tukea. Varsinaiset oppimiseen liittyvät haasteet hoitaa kuitenkin laaja-alainen erityisopettaja, mutta resurssiopettaja toimii tarvittaessa opettajana ja on oppilaan kouluarjessa vahvasti mukana kannatellen oppilasta koulupäivän läpi. Tavoitteena on aina päästä takaisin normaalin opetuksen pariin. Resurssiopettaja toi myös esiin sen, että usein oppilaiden haasteet ovat muita kuin opiskeluun ja oppimiseen itsessään liittyviä, mutta ne näkyvät koulussa monenlaisina vaikeuksina, esimerkiksi vaikeutena osallistua ryhmämuotoiseen opetukseen, vaikeuksia tehtävien loppuun saattamisessa ja tehtäviin keskittymisessä, yksinäisyys jne. Opettaja itse kuvaa tekevänsä työtään ”pedagogisin keinoin, inhimillisin menetelmin” ja olevansa välittäjä perheen lapsen ja lapsen opettajan välillä.

Resurssiopettajan oppilaalle antama tuki on yksilöllistä ja siinä otetaan huomioon kokonaisvaltainen hyvinvointi. Resurssiopettaja on oppilashuoltoryhmän lisäksi työskennellyt myös koulukuraattorin kanssa yhteistyössä. Hänellä on ollut rehtorin antama vahva tuki takanaan räätälöidessään työtehtäviään ja työnkuvaansa koulussa.

Opettaja toteaaakin, että nämä yhteistyötavat ovat erittäin tärkeitä, jotta hän jaksaa työssään ja pystyy kehittämään sitä.

Resurssiopettaja on kokenut, että hän on ollut aitiopaikalla havainnoimassa myös ryhmässä tapahtuvia ilmiöitä yksittäisten oppilaiden haasteiden huomaamisen lisäksi. Hänellä on näin ollen kerääntynyt paljon tietoa ryhmistä ja oppilaista. Tällöin hän on myös huomannut, että pelkät pedagogiset ratkaisut eivät yksistään riitä ryhmän ja yksittäisen oppilaan kokonaisvaltaiseen tukemiseen. Vaikka resurssiopettaja on koulussa oppilaita varten, hän voi myös olla opettajan apuna miettimässä ryhmää ja yksittäistä oppilasta tukevia toimenpiteitä, kuten esimerkiksi työrauhaa ja ryhmähenkeä edistäviä tehtäviä. Opettajat ovatkin oppineet tunnistamaan resurssiopettajan tarvetta omassa luokassaan.

Resurssiopettajan työ on näinä kohta kahtena vuotena hakenut muotoaan ja koulun tarpeista lähtien työtehtävät ovat keskittyneet koulupudokkaiden tukemiseen. Tällä hetkellä resurssiopettaja ei toimi esimerkiksi samanaikaisopettajana eikä pelkästään tiettyjen opetusryhmien kanssa vaan hän keskittyy työskentelemään sovitujen oppilaiden kanssa jaksoissa. Tuettavia oppilaita hänellä on 4-6 jaksosta riippuen. Jos opetustunnit eivät näiden oppilaiden työskentelystä täyty, opettaja on ollut alkuopetusluokkien apuna, koska niissä ei ole tällä hetkellä avustajia.

Viiden viikon jakson jälkeen resurssiopettajalla on ollut ns. väliviikko, jonka aikana hän on lopetellut tuettavan oppilaan tukijaksoa yhdessä oppilaan kanssa ja saatellut hänet turvallisesti takaisin normaaliin opetukseen. Lisäksi tällä viikolla hän on suunnitellut tulevien viikkojen tukijaksoja ja tehnyt kirjauksia.

Resurssiopettaja on kokenut, että yksi työn haastavia puolia on tehdä rajauksia, mitä hän pystyy koulussa tekemään ja minkälaisia työtehtäviä ottamaan vastaan. Koska hänen toimenkuvansa ei ole ollut selkeä, myös opettajille ja oppilaillekin on ollut vaikeaa tietää, minkälaista apua resurssiopettajalta on voinut pyytää. Työtä on täytynyt rajata välillä voimakkaastikin, esimerkiksi sijaistarpeen täyttämiseen. Haastateltavalla on ollut oma lukujärjestyksensä, johon on merkattu oppilaiden kanssa tehtävät työtunnit ja näin ollen jatkuvaan sijaistamiseen ei ole ollut mahdollisuutta, jotta perheiden, tuettavien oppilaiden ja opettajien kanssa tehdyt sopimukset tuen antamisesta on voitu täyttää. Resurssiopettaja on ollut kuitenkin käytettävissä akuuttiin sijaistarpeeseen päivän

aikana tai muihin yllättäviin tilanteisiin koulussa ja katsoo sen kuuluvan hänen työnkuvaansa.

Resurssiopettaja toi myös esille työn jatkuvuuden. Hän koki sen olevan edellytys työskentelylle, samoin kuin perheiden kanssa tehty yhteistyö. Opettaja toimi aluksi neljän kuukautta ns. pilottijaksolla, jonka jälkeen kunta sai hankerahaa työn jatkamiseen. Työn vakinaistaminen on tuonut mahdollisuuksia ja rauhaa kehittää ja suunnitella työtä pitkäjänteisesti eteenpäin.

6 TYÖN ARVIOINTIA

6.1 Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Miettiessäni opinnäytetyöni aihetta koin, että omassa työssäni resurssiopettajana oli paljon sellaisia piirteitä, joita yhteisöpedagogin työtehtävät ja opinnot sisältävät. Esimerkiksi lapsen ja nuoren yleisen hyvinvoinnin tukeminen sekä koulussa että kotona. Vihdin kunnassa resurssiopettajien palkkaaminen on ollut vielä alkutekijöissään ja keskustelussamme sivistysjohtaja Marjo Ojajärven kanssa keväällä 2018 huomasimme, että resurssiopettajan työnkuvan laatimiselle olisi tilausta suunniteltaessa heidän työtään Vihdin kunnassa. Kävin toukokuussa 2018 esittelemässä Vihdin kunnan lasten ja nuorten lautakunnalle opinnäytetyösuunnitelmaani ja kertomassa, minkälaisia työtehtäviä itselläni on ollut resurssiopettajana. Lautakunnan jäsenet olivat kiinnostuneita asiasta ja jäivät odottamaan opinnäytetyöni valmistumista.

Etsiessäni materiaalia resurssiopettajan työnkuvaan löysin muutamia opinnäytetöitä tai pro gradu -tutkielmia aiheesta. Myös kasvatusohjaajan työnkuvasta on tehty ainakin yksi opinnäytetyö. Lukiessani näitä töitä huomasin, että resurssiopettajan työ on ollut monessa paikassa yhdistelmä resurssiopettajan, samanaikaisopettajan, kasvatusohjaajan, koulusosionomin ja kouluohjaajan töitä. Kaikki työtehtävät ovat kuitenkin keskittyneet oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Opinnäytetyötä tehdessäni korostui se, että resurssiopettajien työnkuva on laaja ja hajanainen. Näin ollen voidaan ajatella, että työlle on tilaus, jotta resurssiopettajan työpanos tulisi maksimaalisesti käyttöön niin, että koulujen tarpeet lisäresurssiin täyttyisivät.

Tein opinnäytetyötäni tammikuun 2018 ja marraskuun 2019 välisenä aikana. Aloitin aineiston keruun jo ennen sivistysjohtaja Marjo Ojajärven tapaamista lähinnä omasta mielenkiinnostani aihetta kohtaan. Varsinaisen työn aloitin kesällä 2018 kirjoittamalla teoriaosaa mahdollisimman pitkälle. Itse työ edistyi hitaasti, koska aloitin kokoaikatyön elokuussa 2018. Syksyn 2018 aikana täydensin teoriaosuutta ja keräsin julkisessa keskusteluissa käytyä aineistoa aiheesta. Omalta osaltaan työtäni hidastutti myös se, että minulla oli vuoden 2018-2019 aikana kolme eri opinnäytetyöohjaajaa Humanistisen ammattikorkeakoulun omien järjestelyjen vuoksi. Jokaisen ohjaajan kanssa aloitettiin ns. aina alusta ja sainkin välillä vähän ristiriitaisia tietoja, miten työssäni tulisi edetä. Oman työn ja julkisen keskustelun pohjalta minulla oli jo valmiiksi mietittynä, mitä haluaisin tietää aiheesta ja mikä edesauttaisi tutkimuksen etenemistä. Mutta johdun ohjaajien vaihtumisesta pääsin vasta keväällä 2019 valmistelevaan webropol-kyselyä. Valitettavasti minulle ei ollut tullut selväksi, että tarvitsen tutkimusluvan jokaisesta Kuuma-kunnasta ja näin ollen lupien haku muista kuin Vihdin kunnasta alkoi vasta keväällä 2019. Aika nopeasti kävi selväksi, että näin myöhään keväällä kouluissa ei olla valmiita osallistumaan kyselyihin koulujen kevätkiireiden takia. Tämä oli myös opinnäytetyön etenemisen hidasteena. Touko- ja syyskuun välisenä aikana oli turhaa lähettää tutkimuslupapyyntöjä ja kyselyjä eteenpäin, koska kouluhenkilöstöllä oli koulun lopun ja alun kiireitä ja kesä-elokuun he olivat lomalla.

Palasin asiaan syksyllä 2019. Kirkkonummen kunnasta sain heti alkusyksystä tutkimusluvan ja Keravan kaupungilta syyskuussa. Tein webropol-kyselyn valmiiksi, hyväksytin sen ohjaajallani ja laitoin pikaisesti eteenpäin. Lähetin lisäkysymykset niille vastaajille, jotka olivat antaneet yhteystietonsa haastattelua varten. Otin työstäni palkatonta vapaata lokakuussa ja marraskuussa, jotta sain tarpeeksi aikaa opinnäytetyön tekemiseen. Käytin myös syyslomaviikon työn kirjoittamiseen. Silti työssä tuli kiire ja aineisto jäi mielestäni kyselyjen ja haastatteluiden puolesta suppeaksi. Tässä olisikin mainio jatkotutkimuksen aihe: Saada suuremmalta joukolta, vaikkapa kaikilta Kuuma-kuntien resurssiopettajilta vastauksia siihen, mitä heidän työhönsä kuuluu ja miten he haluaisivat työtään kehittää.

6.2 Luotettavuus

Sain webropol-kyselyyni vastauksia kolmesta eri kunnasta, yhteensä yhdeksän kappaletta. Kysymyksiin vastattiin anonyymisti ja ne käsiteltiin niin, että henkilöitä ei voitu

tunnistaa vastauksista. Kysymykset lähetettiin koulujen rehtoreiden kautta, joten tieto siitä, menikö kysely kaikkien ko. kuntien resurssiopettajille, jäi näin ollen epäselväksi. Itse kysely oli täysin vapaaehtoinen, enkä ollut sisällyttänyt siihen yhtään pakollista kysymystä. Näin ollen mitään kattavaa tietoa en saanut resurssiopettajan työnkuvasta, mutta se ei laadullisessa tutkimuksessa ole edellytyskään, joten syvällisempi tieto pienenkin ryhmän työstä auttoi selvittämään resurssiopettajan työnkuvaa. Vastausten luotettavuus jäi siis vastaajien omien vastauksien varaan. Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot olivat valmiina ja niihin saatiin selkeät vastukset. Tältä osin kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuskohdat täyttyivät siltä osin kuin vaan mahdollista (Kananen 2015, 340). Avoimissa kysymyksissä vastaajat kertoivat hyvinkin seikkaperäisesti omasta työstään, joten tältä osin heidän vastauksiaan voidaan pitää luotettavina siltä osin kuin tutkimusmenetelmä sen sallii. Vastauksista voidaan päätellä, että vastaajat olivat ymmärtäneet kysymykset tarkoituksenmukaisella tavalla ja sain vastauksia haluamiini tutkimuskysymyksiin.

Jonkinlainen sisäinen validiteetti oli nähtävissä ainakin kahdessa tutkimustuloksessa. Kun resurssiopettajilla ei ole ollut selkeää työnkuvaa, työ on ollut hajanaista. Myös työsuhteen määräaikaisuus näytti vaikuttavan työnkuvaan siltä osin, että resurssiopettajan työlle ei ole ollut jatkuvuutta, joten työnkuvaa on ollut vaikeaa rajata ja kehittää.

Ulkoinen validiteetti toteutui siltä osin, että kaikki vastaajat olivat resurssiopettajia peruskouluissa tiettyjen kuntien alueelta. Opinnäytetyössä haluttiin saada selville, mitkä ovat nimenomaan resurssiopettajien työtehtäviä. Heikkoutena voidaan pitää sitä, että kaikkia resurssiopettajia ei tavoitettu, koska kyselyn välittäminen (rehtorit) ja kyselyyn vastaaminen (resurssiopettajat) oli vapaaehtoista ja tarkoituksenmukaisia tutkimuslupia ei ehditty hakea ja saada opinnäytetyön teon aikana. (Kananen 2015, 347-349.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus toteutui muun muassa siten, että opinnäytetyössä on hyödynnetty muiden tutkimusten tuloksia. Näitä ovat olleet muun muassa aiheesta tehdyt aikaisemmat opinnäytetyöt ja pro gradu -tutkielmat. Jonkinlainen saturaatio saavutettiin, vaikka otanta oli melko pieni. Perusteluna, että suurin osa vastauksista olivat hyvin samanlaisia esitettyihin kysymyksiin. Tästä voisi päätellä, että laajemmalle joukolle resurssiopettajia tehty kysely olisi mahdollisesti tuottanut samantapaisia vastauksia. Vahvistettavuutta saavutettiin aineistotriangulaatiolla. Mukana olisi

siis sekä tutkimustuloksia, kyselytuloksia, haastatteluita ja julkisen keskustelun seuranta aiheesta. Tulosten voidaan olettaa olevan siirrettävissä mihin tahansa peruskoulun resurssiopettajan työhön. Opinnäytetyöni vertaisarviointi tehtiin varhaisessa vaiheessa, joten se keskittyi sisällöllisesti lähinnä teoriaosuuteen ja ulkoisesti ulkoasun, lähdeviitteiden ja lähteiden oikeellisuuteen. (Mt. 2015, 352-355.)

Vihdin kunnan opetuspäällikkö Kirsi Hyvämäki tuo palautteessaan esille seuraavaa:

Rekrytoitaessa resurssiopettajaa olisi oikean henkilön löytämiseksi todella tärkeää tietää, mitä oppiaineita hän tulee opettamaan. Tämä etenkin yläkoulun aineenopettajajärjestelmässä, sillä työn onnistumiseen vaikuttaa suuresti se, onko palkattu henkilö esimerkiksi matemaattisten aineiden opettaja vai enemmän erityisopettajan työtä tekevä henkilö. Kirsi Hyvämäki tuo esille myös sen, miten jatkossa resurssiopettajien palkkaamisen käy, kun he todennäköisesti tulevat olemaan määräaikaista kuntien säästötoimenpiteiden takia. Hyvämäki panee merkille vastaajien pienen määrän (yhdeksän), joka selittyy opinnäytetyön aikatauluhaasteiden ja koulujen vuosikellon aiheuttamalla viivästymisillä.

Olen menossa esittelemään opinnäytetyötäni lasten ja nuorten lautakunnalle myöhemmin sovittavana aikana.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita voisivat olla esimerkiksi laajempi tutkimus kaikkien Kuuma-kuntien resurssiopettajien ja kasvatusohjaajien sekä koulusosionomien työstä sekä seurantatutkimus resurssiopettajan työnkuvan kehittymisestä Kuuma-kunnissa. Koska resurssiopettajan, kasvatusohjaajan, koulusosionomin ja kouluavustajan työt usein sivuavat toisiaan, olisi kehittävää vertailla näiden ammattikuntien työtehtäviä ja seurata, miten ne työtehtävät jakautuvat, jos kouluissa työskentelee eri tehtävänimikkeillä palkattuja henkilöitä. Pitkäaikaisena tutkimuksena voisi olla myös se, minkälaisia työtehtäviä peruskouluihin muotoutuu vuosien aikana esimerkiksi uuden opetussuunnitelman puitteissa ja koulujen muuttuvissa tarpeissa ja onko kouluissa tilaa myös muille toimijoille kuin koulujen perustehtävää tekeville henkilöille. Olisi myös mielenkiintoista tietää, miten resurssiopettajien, koulusosionomien, kasvatusohjaajien ja kouluavustajien työpanos on auttanut oppilaita heidän koulutaipaleellaan ja arjenhallinnassaan.

7 POHDINTAA JA TOIMINTAEHDOTUKSIA

7.1 Pohdintaa

Viime aikoina julkisuudessa on paljon puhuttu lasten ja nuorten ongelmista ja koulun osuudesta auttaa niissä. Viimeisimpiä keskustelunavaus on Ylen verkkosivuilla ollut artikkeli, jossa kerrotaan kuinka viime vuosina erityisoppilaita on siirretty suuriin luokkiin inklusion nimissä ja kuinka tämä vaikuttaa sekä oppilaiden että opettajan hyvinvointiin ja jaksamiseen. (Mäntymaa 2019.) Myös Tommi Kinnunen avaa aiheita Ylen verkkosivujen kolumnissaan ”Kyllä koulu hoitaa”. Työskennellessään äidinkielen opettajana yläkoulussa ja lukiossa, Kinnunen on huomannut, että ”koulun pitäisi hoitaa kaikki ne ongelmat, mitkä Suomea uhkaavat”. Kinnunen kiinnittää huomiota myös siihen, että erityisoppilaita siirtyy yleisopetuksen luokkiin, mutta tukitoimet eivät seuraa mukana. (Kinnunen 2018.) Opetus- ja kulttuuriministeriön, Nuorisotutkimusverkoston ja Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisemissa Nuorisobarometreissa 2010-luvulla esitetään paljon aineistoa nuorison hyvinvoinnista, osallisuudesta, arjenhallinnasta sekä osaamisesta ja koulutuksesta. (Myllyniemi 2012&2014&2016; Pekkari- nen&Myllyniemi 2018.) Muun muassa Nuorisobarometri vuodelta 2015 Arjen jäljillä käsittelee laajasti nuorten elämänhallinnan haasteita sekä kotona että koulussa (Myllymäki 2016.) Opin polut ja pientareet käsittelee taas nuorten käsitystä omasta osaamisestaan koulupolun jälkeen ja sen vaikutuksista jatko-opintoihin ja asettumiseen työelämään. Pohjana Nuorisobarometriä tutkimuksille ovat olleet lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2012-2015 läpileikkaavat kärkiaiheet: osallisuus, yhdenvertaisuus ja arjenhallinta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012). Kun kaikki Suomessa asuvat ovat oppivelvollisia alkaen siitä vuodesta, jolloin he täyttävät seitsemän vuotta, loppuen siihen, kun oppivelvollisuus on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta, kouluissa nähdään hyvin Suomessa asuvien lasten ja nuorten avun tarpeet. (Mt. 1998.)

Resurssiopettajien palkkaamisesta kerrotaan jo 2010-luvun alkupuolella ilmestyneissä lehtiartikkeleissa. Muun muassa Minna Pölkki kirjoittaa Helsingin Sanomien artikkelissa vuodelta 2013 otsikolla ”Resurssiopettaja rientää apuun” Joensuun Niittylahden kouluun opetus- ja kulttuuriministeriön jakamalla avustuksella palkatusta resurs-

siopettajasta. Avustus on tarkoitettu ryhmäkokojen pienentämiseen ja resurssiopettajien palkkaaminen on ollut kuntien yleisin tapa käyttää valtion korvamerkittyä rahaa (Pölkki 2013). Marjukka Talvitie kertoo Ylen verkkouutisten artikkelissa vuodelta 2011 Rovaniemen koulujen palkkaamista resurssiopettajista. Artikkelissa valotetaan resurssiopettajien työnkuvaa sekä ala- että yläkouluissa (Talvitie 2011). Molemmissa artikkeleissa todetaan resurssiopettajien tarpeellisuus nykypäivän kouluissa.

Viimeaikaisia julkaisuja aiheesta on myös Vantaan Sanomissa julkaistu artikkeli, jossa kerrotaan, että Vantaalle palkataan kahdeksan ns. tsemppariopettajaa esi- ja alkuopetukseen ja 5.-7. -luokille. Tsemppariopettajat toimivat resurssiopettajina, toisin sanoen heillä ei ole omaa opetusryhmää. Tarkoitus on antaa tukea nivelvaiheessa oleville oppilaille. Toimintaa on ollut Vantaalla yksittäisissä kouluissa, mutta nyt se toteutetaan laajemmassa mittakaavassa Opetushallituksen innovatiivisiin kokeiluihin suunnatulla rahoituksella (Lumme 2019).

Lapualla alakouluihin on palkattu kouluvalmentaja, jonka tehtävänä on auttaa oppilaita arjen haasteellisissa tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa tarkkaavaisuuden ja käytöksen ongelmat, tunne- ja vuorovaikutuksen pulmat sekä ongelmat kaveritaidoissa. Tosin kuin koulujen perinteiset tukimuodot kouluajalla, kouluvalmentaja on valmis olemaan oppilaan tukena sekä koulussa että vapaa-ajalla. Ajatuksena on Lapuan kaupungin opetuspäällikkö Juha Norrenan mukaan se, että koulun ulkopuoliset haasteet vaikuttavat myös koulunkäyntiin (Thomsson 2019).

Rauno Haapaniemi linkitti 19.10.2019 Facebookin ryhmään Suomen opettajien ja kasvattajien foorumi Ylen verkkouutisten jutun, jossa opetusministeri Li Andersson tuo esille, miten opetusministeriö aikoo tehostaa koulukiusaamisen ehkäisyä ja luoda ammattilaisten avulle yhteneväisen mitoituksen. Rauno Haapaniemi nostaa esille, että oppilashuollon henkilöstöä on lisätty ja toimintaa tehostettu, mutta käytännössä oppilashuolto ei ole paikalla silloin kun kiusaamista tapahtuu. Oppilashuolto on omiaan auttamaan kiusattua ja lopettamaan kiusaamisen, mutta ne ovat korjaavia toimenpiteitä. Haapaniemi ehdottaakin, että luokissa tai opetusryhmissä kerrytettäisiin sosiaalista pääomaa. Hän ehdottaa, että koulun henkilöstö omaksuisi yhteisöllisen pedagogian keinoja rakentaakseen hyvää yhteisöllisyyttä ja myönteistä yhteistoimintaa harjoiteltaisiin ja kehitettäisiin pitkäkestoisesti ja suunnitelmallisesti. Esteenä kyseiselle

toiminnalle Haapaniemi tuo esille koulujen nykyiset rakenteet ja osaamisen painopisteet. Keskustelunavaus on kirvoittanut vastauksia, joissa tuodaan esille ennaltaehkäisyn tarpeellisuus korjaavien toimenpiteiden lisäksi. Keskustelussa toivotaan myös lisähenkilöstön jalkautumista luokkiin. (Haapaniemi 2019.)

Viimeisen kuukauden aikana on julkisuudessa kerrottu, että myös koulutussektori on huomannut koulujen lisäresurssin tarpeet. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa (Xamk) aletaan kouluttaa koulusosionomeja, jotka ovat erikoistuneita kouluhyvinvointiin ja kuraattorin työhön. Koulusosionomit valmistuvat edistämään ihmisten hyvinvointia, ehkäisemään syrjäytymistä tukemalla yksilön ja perheiden elämää. Koulusosionomeilla on myös valmiudet jakaa koulukuraattoreiden työtaakkaa. (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu 2019; Opintopolku 2019.)

Kaiken kaikkiaan yleinen henki tuntuu olevan se, että kouluihin tarvitaan ylimääräistä resurssia helpottamaan sekä oppilaiden että opettajien työtaakkaa. OAJ esittää kuitenkin arvelunsa siitä, että kouluihin keksitään uusia nimikkeitä näille resurssihenkilöille. Tiedotusvälineissä ja keskusteluissa tulevat esiin ainakin nimikkeet resurssiopettaja, kasvatusohjaaja, koulusosionomi, koulutsemppari ja kouluvalmentaja. Kaikille näille on yhteistä se, että he jollain lailla tuovat kouluihin jonkinlaista lisäresurssia koulujen perushenkilöstön lisäksi. Painotukset riippuvat siitä, minkälaisia työtehtäviä heillä on ja millä nimikkeellä heidät on palkattu. Suurimmat erot näyttävät olevan koulustausta ja kelpoisuusvaatimuksista, joista on kerrottu luvussa 3.3.

7.1.1 Resurssiopettaja oppilaan tukena

Lähtökohtana opinnäytetyölleni oli, että olimme sivistysjohtaja Marjo Ojajärven kanssa huomanneet, että resurssiopettajalla on ollut paljon muitakin tehtäviä kuin esimerkiksi samanaikaisopettajana toimiminen. Suurin osa kyselyyn osallistuneista on toiminut samanaikaisopettajana tai he ovat olleet tukea tarvitsevien oppilaiden apuna joko erityisryhmissä tai yleisopetusluokissa. Joillakin resurssiopettajista on ollut myös omia ryhmiä opetettavanaan. Tuloksia analysoitaessa opinnäytetyön alkuperäinen aihe siirtyi enemmän opetuksen puolelle kuin varsinaisesti arjenhallinnan ja muihin kuin opetuksellisiin ja oppimiseen liittyvien asioiden puolelle. Koinkin siksi tarpeelliseksi avata opettajien työnkuvaa ja kelpoisuusehtoja, koska nämä vaikuttavat omalta osaltaan resurssiopettajan työnkuvaan. Tein myös lisäkysymykset vastaajille, joissa kysyttiin opetustuntien ulkopuolella olevia tehtäviä, jotka jollain lailla tukevat oppilaan yleistä arjenhallintaa.

Alkuperäisestä lähtökohdasta ja opinnäytetyössä käy kuitenkin ilmi, että resurssiopettajien työ on ollut muutakin kuin opetustyötä. Resurssiopettajat ovat muun muassa auttaneet oppilaiden kouluuntuloon liittyvissä haasteissa alkaen esimerkiksi oppilaan herätyksestä ja toimintatapojen kertaamisesta kouluun tullessa ja koulupäivän aikana. Vastaajat ovat olleet myös vastuussa syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden kokonaisvaltaisesta huolenpidosta, kuten heidän poissaolojensa seurannasta, läksyjen teosta ja oppilaan kokonaiskoulunkäynnin suunnittelusta yhdessä opettajan kanssa (esimerkiksi lyhennetyin koulupäivien suunnittelu ja toteutus). Tällainen toiminta on osittain ollut koulun ulkopuolista toimintaa, joka ei ole opettajan vastuulla. Myös muita koulun vastuutehtäviä on ollut resurssiopettajien vastuulla. Näitä ovat olleet esimerkiksi koulun tieto- ja viestintäteknikkavastaavana toimiminen, musiikkiesitysten hoitaminen ja juhlatoimikunnan vetäminen. Vaikuttaa siltä, että resurssiksi palkatun henkilön vahvuuksilla on merkitystä toimenkuvaan ja miten näitä vahvuuksia voidaan käyttää hyödyksi kouluissa. Koska kyselyssä ei kysytty koulujen kokoa, ei tutkimuksessa saatu selville, onko sillä merkitystä resurssiopettajien työnkuvaan.

Kaiken kaikkiaan resurssiopettajuus koettiin olevan erittäin tärkeä tukimuoto oppilaille. Resurssiopettaja on erityisesti erityisen tuen tarpeessa olevalle oppilaalle ”aarre”, joka auttaa oppilasta pääsemään vähintäänkin minimitalvoitteisiin. Tämän

tuen arvioitiin auttavan myös luokanopettajaa siten, että hän pystyi jakamaan huomiota koko luokalle paremmin. Toisen opettajan läsnäolo toi rauhaa opetusryhmiin ja vapautti vastuupettajan itse opetustehtävään. Myös resurssiopettajalle itselleen työ koettiin palkitsevaksi. Opettaja näki erilaisia opetustyyliä ja pystyi aistimaan luokkien ilmapiiriä. Esille tuotiin myös, että resurssiopettajan työ olisi erittäin opettava aloittelevalle opettajalle. Nämä ovat seikkoja, jotka myös Jussi Räisänen toi esille pro-gradu-työssään (Räisänen 2013). Voisi ajatella, että resurssiopettajana toimiminen toisi laaja-alaista ymmärrystä opetuksesta, tuen tarpeiden täyttämisestä ja ylipäätään koulusta monimuotoisena yhteisönä. Itse koin resurssiopettajana, että olin näköalapaikalla opetustilanteissa ja niiden ulkopuolella asioihin, joita tapahtui lapsille ja nuorille itselleen sekä muun muassa opetusryhmissä. Minulla oli laaja näkemys siitä, minkälaista tukea oppilas tai koko ryhmä eri tilanteissa tarvitsi. Pystyin kertomaan havainnoistani sekä ryhmänohjaajalle että tarvittaessa oppilashuoltoryhmälle. Varsinkin yläkoulun puolella ryhmänohjaajat kokivat tämän arvokkaaksi tiedoksi ja he hyödynsivät materiaalia sekä yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän tapaamisissa että huoltajatapaamisissa.

7.1.2 Resurssiopettajan työn haasteet

Resurssiopettajan työhön liittyy monia haasteita. Vastaajat kokevat, että työtehtävien laajuus ja moninaisuus tuovat ongelmia työskentelyyn. Resurssiopettajan puuttuva toimenkuva on koettu raskaaksi ja yksinäiseksi. Toimenkuvan puuttuminen on myös luonut hankaluuksia koulussa työskentelyyn. Muu henkilökunta ei ole ollut tietoinen, mitä resurssiopettajan toimenkuvaan kuuluu ja resurssiopettaja on joutunut itse rajaamaan työtehtäviään. Resurssiopettajat ovat tunteneet itsensä irrallisiksi osasiksi, varsinkin silloin, jos toimenkuva on ollut aineenopettajamaista ja yhteistyökumppaneita on ollut paljon. Myös ajautuminen kouluohjaajan työtehtäviin on tuntunut turhauttavalta ja resurssiopettajat ovatkin kokeneet, että silloin resurssia ei ole käytetty täysimääräisesti hyödyksi. Työn määräaikaisuus on johtanut siihen, että resurssiopettajan työllä ei koeta olevan jatkuvuutta. Jatkuvuus taas koetaan olevan edellytys resurssiopettajan työlle ja sen kehittämiseksi. Työ ajautui tällöin helposti vain ”tulipalojen sammuttamiseksi” eikä sitä koettu pitkäjänteiseksi ja suunnitelmalliseksi. Työyhteisöön, kuten tiimeihin ja oppilashuoltoryhmään kuuluminen ovat taas helpottaneet resurssiopettajan työtä ja yhteinen suunnittelu keventänyt sekä opettajan että resurssiopettajan taakkaa. Myös osallistuminen työnohjaukseen on auttanut resurssiopettajan jaksamista työssään.

Näyttääkin siltä, että vaikka resurssiopettajia on ollut kouluissa jo pitkään, heidän toimenkuvansa on hajanainen ja riippuu muun muassa koulujen tarpeista ja valmiuksista hyödyntää resurssiopettajaa toiminnassaan. Myös resurssiopettajien määräaikaisuus asettaa työlle omat rajoituksensa, jatkuvuutta ei ole ja näin ollen työtä on vaikeaa kehittää, vaikka resurssiopettajilla itsellään on paljonkin näkemystä siitä, mitä tulisi ja voisi tehdä. Toimiessani kahtena vuonna resurssiopettajana hyvinkin erilaisissa työtehtävissä minulle tuli mieleen kehitysehdotuksia, joita olen käsitellyt haastateltavien kanssa ja jotka tulevat esille tässä opinnäytetyössäni.

7.1.3 Resurssiopettajan erilaiset työtehtävät ala- ja yläkoulussa

Suurin osa resurssiopettajista työskenteli alakoulussa. Tätä ratkaisua tukee varhaisen puuttumisen malli, mutta joidenkin oppilaiden kohdalla tuen tarve jatkuu yläkoulun puolella ja siirtyminen luokkaopetuksesta aineenopettajajärjestelmään tuo omat haasteensa oppilaille. Alakoulun puolella korostuu kokonaisvaltainen huolenpito ja perusvalmiuksien harjoittelu. Yläkoulussa haasteet ovat osittain samat, mutta siellä on omia ominaispiirteitään. Useimmiten oppilaat siirtyvät eri paikkaan opiskelemaan siirtyessään alakoulusta yläkouluun. Tällöin muutokset esimerkiksi koulumatkassa ja koulurakennuksen toisenlaiset opiskelutilat (aineluokat) ovat muutoksia, jotka kuormittavat oppilaita. Uudet luokkatoverit ja uusi ryhmä sekä monet uudet opettajat asettavat oppilaat haastaviin tilanteisiin. Arjen käytännöt, kuten siirtyminen luokkatilasta toiseen useamman kerran päivän aikana tai vastuun ottaminen omasta opiskelusta saattaa olla vaikeaa. Nämä korostuvat erityisesti esimerkiksi integroitujen erityisoppilaiden kanssa, mutta myös yleisopetuksen oppilailta saattaa olla vaikeuksia edellä mainituissa asioissa. Kuten todettu, myös kotioloissa olevat vaikeat tilanteet heijastuvat kouluihin ja murrosiän kuohunnoissa ne eivät helpota nuoren arjenhallintaa ja koulunkäyntiä. Katsoisinkin, että alakoulujen lisäksi yläkouluissa työskenteleville resurssiopettajille olisi tarvetta. He toimisivat oppilaiden kanssakulkijoina ja toisivat struktuuria ja turvaa koulupäivään. Heidän työnkuvansa voitaisiin räätälöidä kunkin koulun tarpeiden mukaiseksi oppilasaines, ryhmäkoot ja oppiaineiden luonne huomioon ottaen. Resurssiopettajan olisi myös hyvä olla mukana nivelvaiheen tiedonsiirtopalavereissa siirryttäessä alakoulusta yläkouluun. Tällöin jo heti syksyllä lukuvuoden alkaessa olisi yläkoulussa tiedossa, mihin resurssiopettajan työpanosta tarvitaan.

Yläkoulun puolella myös erilaiset ryhmäytymiseen ja yleiseen yhteisöllisyyteen liittyvät tehtävät voisivat olla resurssiopettajan työtehtävinä. Näitä olisivat esimerkiksi uusien seitsemäsluokkalaisten mukana kulkeminen heti lukuvuoden alussa. Useimmissa kouluissa järjestetäänkin syyslukukauden alussa ryhmäytymispäiviä tai -tuokioita, joita vetävät muun muassa tukioppilaat ja oppilaskunta aikuisten johdolla. Resurssiopettaja voisi olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa näitä tapahtumia yhdessä oppilaiden kanssa ja olla omalta osaltaan auttamassa ryhmäytymistä mahdollisesti nivelvaiheen siirtopalavereissa saamiensa tietojen mukaan. Resurssiopettaja

voisi toimia koko lukuvuoden ajan yhteyshenkilönä seitsemänsien luokkien ja esimerkiksi tukioppilaiden välillä. Tässä olisi yhteisöpedagogin osaamiselle tilausta.

Koska yläkoulun ryhmänohjaajina toimivat aineenopettajat, saattaa olla tilanne, että ryhmänohjaaja ei tapaa omaa luokkaansa kuin niin sanotuilla luokanohjaajan tunneilla. Seuranta on muiden opettajien ja esimerkiksi wilman, helmen tai muiden oppilashallinnollisten järjestelmien varassa. Resurssiopettaja voisi kulkea syyslukukauden alussa seitsemänsien luokkien mukana useammalla eri oppitunnilla ja myös välitunneilla sekä siirtymävaiheissa esimerkiksi luokkatilasta toiseen. Tällöin hän voisi auttaa oppilaita alun haasteissa, seurata, miten uudet luokat toimivat eri oppiaineiden ja opettajien tunneilla ja tuoda tarvittaessa ryhmänohjaajille tietoa luokkien tilanteista. Osalla oppilaista ei ole varsinaisia oppimiseen liittyviä ongelmia, vaan haasteet saattavat liittyä nimenomaan siirtymätilanteisiin, ryhmässä toimimiseen tai itseohjautuvuuteen. Resurssiopettaja olisi ruohonjuuritasolla läsnä ja tavoitettavissa koulun arjessa ja omalta osaltaan luomassa yhteisöllisyyttä kouluihin. Alkukartoituksen jälkeen resurssiopettajan työtehtäviä voitaisiin vielä tarkentaa tarkoituksenmukaisiksi yhdessä oppilashuoltoryhmän, ryhmänohjaajien ja mahdollisuuksien mukaan myös perheiden ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Toimin kaksi vuotta resurssiopettajana yhtenäiskoulussa ja pääsääntöisesti työskenteelin yläkoulussa. Alakoulun puolella olin mukana kuudesluokkalaisten matematiikan ja kielten tunneilla. Koin, että resurssiopettajaa tarvitaan myös yläkoulun puolella. Yläkoulun aineenopettajajärjestelmä saattaa aiheuttaa joillekin oppilaille jonkinlaista irrallisuuden tunnetta ja tuntuukin siltä, että varsinkin seitsemäsluokkalaiset saattavat tarvita hyvin monenlaista tukea kouluarjessaan. Olin näköalapaikalla havainnoimassa yksittäisten oppilaiden ja ryhmien toimintaa eri oppiaineiden tunneilla. Huomasin ongelmia, jotka toistuivat eri tunneilla ja pystyin puuttumaan niihin ja joskus jopa kannattelemaan oppilasta koulupäivän läpi, mikäli olin saman ryhmän usealla tunnilla mukana. Pystyin myös tuomaan ryhmänohjaajille viestiä heidän ryhmässään ilmenneistä asioista. Tästä useat ryhmänohjaajat olivat kiitollisia ja he pyysivät minulta kommentteja esimerkiksi yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän palaveriin tai huoltajapalaveriin.

7.1.4 Resurssiopettaja moniosaajana koulu yhteisössä

Resurssiopettajilla tai muilla lisäavuksi palkatuilla henkilöillä ei yleensä ole omaa luokkaa johdettavanaan. Näin ollen resurssiopettaja tai muu vastaava voisi olla mukana koulun yhteisöllisyyttä lisäävissä toiminnoissa, esimerkiksi oppilaskuntatyössä, vertaissovittelutyössä tai tukioppilastoiminnassa tai koulun yhteisten tilaisuuksien järjestämisessä omien vahvuuksiensa mukaan. Hän voisi myös olla linkkinä ja mukana kouluissa tehtävässä kuntien nuorisotoiminnan järjestämisessä koulutyössä. Tässä yhteisöpedagogin koulutuksesta ja taidoista olisi hyötyä.

Koska kouluihin palkattujen lisäresurssia tuovien henkilöiden nimityksissä on eroja, heidän työnkuvansa on myös erilainen. Tämä tuo tiettyjä rajoituksia kyseessä olevan henkilön toimenkuvaan. Kun opettajan työ on jakamaton ja esimerkiksi erityisopetusta saa antaa vain erityisopettaja (Perusopetuslaki 1998) esimerkiksi koulusosiologi tai kasvatusohjaaja ei voi ottaa yksittäistä opetusryhmää tai oppilasta vastuulle. Tällöin työnkuva kapenee ja mahdollista resurssia ei saada täysimääräisesti käyttöön. Resurssiopettajan nimikkeellä palkatuilla henkilöillä voi siis olla opetusryhmä tai oppilas vastuullaan, mutta kuten todettu, tällaisella henkilöllä on usein myös muita kuin opetustehtäviä työssään. Kyselyn vastauksissa ja haastatteluissa käy myös ilmi, että resurssiopettajat ovat hyvinkin joustavasti siirtyneet työtehtävästä toiseen aina tarpeen vaatiessa. He ovat paikanneet sijaistarvetta, mikäli sijaisia ei ole saatu muualta ja vastanneet esimerkiksi koulun ulkopuolella olevista tehtävistä, kuten läksyjen teossa opastaminen ja kouluuntuloon liittyvissä vaikeuksissa auttaminen (oppilaan herätys, haku kouluun, koulumatkan turvaaminen jne.).

Työn monipuolisuudesta ja osittain hajanaisuudestakin johtuen resurssiopettaja on moniosaaja. Vastauksissa tuli ilmi, että tämä on työn sekä suola että vaikeus. Eräs vastaajista kuvaa työtään näin: ”Resurssiopettajan työssä on hankalinta löytää rooli erityisopettajan, aineopettajan ja koulunkäyntiavustajan välillä. Se on vähän niin kuin kaikkea, mutta ei kuitenkaan mitään”. Toinen sanoo olevansa yhtä aikaa opettaja, äiti, kuraattori ja psykologi. Myös työn suunnittelu koettiin haastavaksi, varsinkin jos resurssiopettaja teki työtä useamman eri opettajan kanssa. Eräs vastaajista kertoi, että hän työskenteli viikoittain 10 eri opettajan kanssa ja oli täysin mahdotonta löytää yhteistä suunnitteluaikaa. Työparina toimiminen esimerkiksi samanaikaisopetuksessa

tai oppilaiden eriyttämisessä koettiin onnistuvan, jos yhteistyökumppaneita oli vain muutama. Esille tuotiin myös, että työnkuvan selkeyttämisen lisäksi olisi hyvä, jos myös resurssiopettajan koulutukseen ja osaamiseen kiinnitettäisiin huomiota ja vastaako osaaminen ja koulutus työtehtäviä ja niiden vaativuutta. Olisikin mielenkiintoista tietää lisää siitä, kuinka paljon resurssiopettajan työstä on ollut perinteisesti kouluavustajille tai koulusosionomeille ja kasvatusohjaajille kuuluvaa työtä sekä min-kälaisia valmiuksia resurssiopettajilla on näihin työtehtäviin. Jonkinlaista osviittaa sai kyselyjen vastauksista ja haastatteluista, mutta työnkuvan kannalta lisätutkimukselle saattaisi olla tarvetta. Itse koin, että toimiessani resurssiopettajana minulla oli myös selvästi kasvatusohjaajille ja jopa koulusosionomeille kuuluvia työtehtäviä ja kokemukseni koulumaailmasta sekä yhteisöpedagogin opinnot toivat lisäsyvyyttä ja -taitoja työhöni.

Vastaajat toivoivat myös sitä, että heidän vahvuutensa, esimerkiksi aineenosaaminen, otettaisiin huomioon jo lukujärjestyksestä suunniteltaessa. Voisikin ajatella niin, että jo alusta lähtien, resurssiopettajaa tai vastaavaa lisäresurssia palkattaessa otettaisiin huomioon koulun tarpeet. Yleensä kouluissa on työskennellyt vain yksi resurssiopettaja ja ajatuksena on varmastikin ollut, että mahdollisimman moni luokka hyötyisi lisäresurssista. Tämä aiheuttaa resurssiopettajan työn hajanaisuutta ja näin ollen kuormittaa sekä resurssiopettajaa itseään että myös muuta henkilökuntaa, vaikka ajatus onkin lähtökohtaisesti ollut toinen.

Työtehtävien moninaisuus tuli kiistatta ilmi vastauksista. Näin ollen voisi ajatella, että resurssiopettajaksi palkattava henkilö olisi sellainen, joka vastaa sekä koulutukseltaan että vahvuuksiltaan koulun tarpeisiin. Vastuukysymykset huomioon ottaen opettajanimike olisi tarkoituksenmukaisin, mutta koulut voisivat miettiä, voidaanko resurssiopettajan työnkuvaa räätälöidä vastaamaan tarvetta. Tarvitaanko kouluihin erilaisia nimikkeitä, se jääköön muiden mietittäväksi. OAJ:n kannan ymmärtää, mutta koulujen perustehtävät huomioon ottaen näyttäisi siltä, että myös muita kuin pelkästään opetustehtäviin käytettävää henkilöstöä tarvitaan.

Mietin myös sitä, kuinka paljon usein työpaikkailmoituksissa oleva lause ”jos tehtävään ei ole saatavilla kelpoisuusehtoa täyttävää henkilöä, voidaan tehtävään palkata

muu tehtävään sopiva henkilö” antaa kouluille liikkumavaraa etsiä heille sopiva henkilö resurssiksi. Ja kuinka paljon tällöin painaisi ko. henkilön muu osaaminen koulun ulkopuolisesta työelämästä tai koulun sisällä olevasta kokemuksesta. Olen itse toiminut erilaisissa työtehtävissä peruskouluissa vuodesta 1997. Pääsääntöisesti opettajana, mutta myös kouluavustajan sekä sijaisen tehtävät ovat tulleet resurssiopettajuuden lisäksi tutuiksi. Minulla on siis useamman vuoden kokemus koulumaailmasta enkä varmasti ole ainoa. Mietinkin, miten yleisesti voisi tällaista kokemusta kouluissa hyödyntää. Minkälaisesta koulutuksesta ja kokemuksesta koulut hyötyisivät eniten palkatesaan lisäresurssia kouluihin?

Yhteiskunnassa on paljon toimijoita lasten ja nuorten hyvinvoinnin takaamiseksi. Varhaiskasvatuksen ja neuvolatoiminnan lisäksi peruskoulut tavoittavat suurimman osan 7-15 -vuotiaista lapsista ja nuorista. Siksi koulut ovatkin luonnollinen paikka kartoittaa tuen tarpeet ja räätälöidä tukimuodot. Lakisääteisten tukimuotojen lisäksi kouluissa tarvitaan ns. ruohonjuuritason toimijoita muun henkilöstön apuna, oppilaiden hyväksi. Tulisikin miettiä, olisiko koulun perinteisten työntekijöiden lisäksi mahdollista alkaa palkata kouluihin vakituisesti lisäresurssia, joka vastaisi joustavasti koulujen tarpeisiin ja jota palkattaessa otettaisiin mahdollisesti huomioon muukin kuin opettajan pätevyys. Lähtökohtaisesti resurssiopettaja, joka on valmis ottamaan myös muita kuin opetukseen liittyviä tehtäviä itselleen, olisi koulujen perustehtävien kannalta optimaalisin. Mutta myös kasvatusohjaajilla olisi oman osaamisalan työtehtäviä kouluissa. Kyse on varmastikin siitä, että kunnilla ei tämän hetkisessä taloustilanteessa ole varaa palkata molempia.

7.1.5 Yhteisöpedagogi koulumaailmassa

Koska tutkimuksen tulokset (resurssiopettajan työtehtävät) painottuivat opetukseen, jäi yhteisöpedagogillinen aspekti hieman sivuun tutkimuksen edetessä. Tästä huolimatta löysin kuitenkin paljon yhtäläisyyksiä resurssiopettajan työtehtävistä ja yhteisöpedagogin ydinkompetensseista, joita ovat yhteisöllinen, pedagoginen, yhteiskunnallinen ja kehittämisosaaminen. Yhteisöpedagogit ovat arvostavan kohtaamisen ammattilaisia joko nuoriso- tai järjestötyössä ja tietävät yksilön kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät sekä ymmärtävät ehkäisevän työn merkityksen ja mahdollisuudet erityisesti nuorten kanssa tehdyssä työssä. Nämä taidot ovat tarpeen varhaisen puuttumisen muodoissa ja korostuvat yläkouluissa. Opintojen pedagoginen ja yhteisöllinen toiminta antaa hyvän toimia erilaisissa yhteisöissä, myös kouluissa. Näissä opinnoissa korostuvat yhteisön merkitys yksilön kasvulle, kehitykselle ja identiteetin rakentumiselle. Ne antavat myös valmiudet osallisuuden ja toimijuuden vahvistamiselle, jotka ovat myös uuden opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen mukaisia (osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen). Koulujen voidaan ajatella olevan monimuotoisia yhteisöjä, joissa yhteisöpedagogien osaamista voisi hyödyntää esimerkiksi resurssiopettajan, kasvatusohjaajan jne. työssä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2018.) Akavan Erityisalat ja Nuoriso- ja liikuntalan asiantuntijat Nuoli ry ovat ottaneet kantaa siihen, minkälaisiin työtehtäviin yhteisöpedagogeilla on valmiuksia ja minkälaisiin toimiin heitä voidaan palkata. Ammattijärjestö Talentia on halunnut yhtenäistää sosiaalihuollon ammattihenkilöstön tehtävänimikkeitä ja vaarana on, että yhteisöpedagogin tutkinnon suorittaneet henkilöt suljetaan pois sosiaalihuollon tehtävistä. Nuolen puheenjohtaja Mika Pietilä tuokin esille, että yhteisöpedagogikoulutuksen ydinosaamisalueet sopivat vaativiin ihmissuhde- ja vuorovaikutustyöhön. (Nuoli ry 2019.) Samaan tulokseen on päätyntä myös Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira vuonna 2017 antamassaan lausunnossa, jonka mukaan yhteisöpedagogin koulutuksen omaavat henkilöt voivat työskennellä monenlaisissa sosiaalihuollon palvelutehtävissä, kuten esimerkiksi lastensuojelussa. (Valvira 2017.) Täten voisikin ajatella, että myös yhteisöpedagogeilla olisi koulujen oppilashuollollisissa tehtävissä sijansa koulusosionomien lisäksi.

7.2 Toimintaehdotuksia

Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että resurssiopettajan työ on usein määräaikaista, heidät palkataan lukuvuodeksi kerrallaan. Tämä johtaa siihen, että resurssiopettajat kokevat, että työlle ei ole jatkuvuutta. Olisikin tärkeää, että resurssiopettajan toimet olisivat kunnissa jollain lailla vakinaisia, eivätkä esimerkiksi sidoksissa erilaisiin hankkeisiin ja niiden rahoitukseen. Näin taattaisiin työlle jatkuvuutta, vaikka resurssiopettajille ei olisikaan tarjolla vakituisia virkoja.

Resurssiopettajia palkattaessa olisi hyvä, että kouluissa olisi mietitty valmiiksi, millaisia työtehtäviä resurssiopettajilla tulisi olemaan. Tällöin jo rekrytointi-ilmoituksessa kävisi ilmi, minkälaista henkilöä koululle toivotaan ja näin resurssiopettajaksi palkatun ja koulun tarpeet kohtaisivat mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Koska työtehtävät saattavat vaihdella, olisikin hyvä, että jo heti lukukauden alussa resurssiopettaja ja oppilashuoltoryhmä kartoittaisivat, minkälaista resurssia kouluun tarvitaan. Tämä korostuu varsinkin silloin, jos resurssiopettaja on uusi tai koululla ei ole aikaisemmin ollut resurssiopettajaa. Tällöin myös resurssiopettajan työnkuva tulisi heti selkeäksi ja se voitaisiin kertoa myös muulle koulun henkilökunnalle. Tällöin kaikki tietäisivät, missä tarkoituksessa resurssiopettaja työskentelee koulussa ja mihin työtehtäviin häntä voidaan käyttää, varsinkin jos kyseessä olevalla henkilöllä on muitakin kuin varsinaiseen opetukseen liittyviä tehtäviä. Olisi myös hyvä, että resurssiopettaja olisi mukana jo keväällä seuraavan lukuvuoden suunnittelussa.

Olisi myös tarkoituksenmukaista, että resurssiopettaja olisi mukana oppilashuoltoryhmässä vakituisena jäsenenä. Tällöin voitaisiin myös sopia, keiden kanssa resurssiopettaja toimisi yhteistyökumppanina kulloisessakin tilanteessa. Näin voidaan räätälöidä kullekin oppilaalle, opetusryhmälle tai opettajalle tarvittava resurssi. Resurssiopettaja toimisi niin sanotusti ruohonjuuritasolla yhteistyössä esimerkiksi koulukuraattorin kanssa ja hän voisi toimia myös linkkinä esimerkiksi sosiaalitoimen ja muiden koulun ulkopuolisten tahojen kanssa käytännön toimijana.

Resurssiopettajan työn jatkuvuus on myös olennainen osa varhaista puuttumista jo heti lapsen koulutien alussa. Osalla oppilaista tuen tarve vähenee oppilaan kasvaessa, mutta on myös oppilaita, joiden haasteet jatkuvat koko kouluiän. Parhaimmassa tapauksessa resurssiopettaja voisi kulkea oppilaan mukana koko ala- tai yläkoulun ajan

aina sen mukaan, mitä kulloinkin pidetään tarpeellisena. Resurssiopettaja voi olla mukana osalla tunteista tai pitää ne, jos oppilaan kunto näin vaatii. Joskus saattaa riittää, että resurssiopettaja on vastassa oppilasta aamuisin ja oppilaan saavutettavissa koulupäivän aikana. Ylipäätään tietynlainen jatkumo koulupäivän alusta sen loppuun ja koko peruskoulutaipaleen ajan tukisi oppilasta ja antaisi hyvät lähtökohdat arjenhallintaan, opiskeluun ja myöhemmin jatko-opintoihin.

Resurssiopettajan työn jatkuvuus ja oppilashuoltoryhmään kuuluminen mahdollistaisivat myös sen, että resurssiopettaja voisi olla mukana nivelvaiheiden siirtopalaverissa esikoulusta ensimmäiselle luokalle, toiselta luokalta kolmannelle luokalle ja kuudennelta seitsemännelle luokalle siirryttäessä. Jo heti aluksi voitaisiin kartoittaa, riittääkö oppilaalle kouluohjaajan ja erityisopettajan tuki vai olisiko vielä resurssiopettajan panos tarpeellinen luokassa esimerkiksi eriyttämistä tai muita oppilasta tukevien toimenpiteiden varten. Tällöin olisi myös jo keväällä tiedossa, minkälaista resurssia kouluille tarvitaan seuraavana lukuvuonna.

Vaikka työn koordinoimiseen huolellinen etukäteissuunnittelu tuo tietynlaista järjestystä ja toimivuutta, tulisi resurssiopettajan työn joustavuus säilyttää. Tämä tarkoittaa sitä, että koulujen muuttuvissa tilanteissa resurssiopettaja voisi joustavasti muuttaa työtehtäviään kulloiseenkin tarpeeseen sopivaksi. Näitä voivat olla esim. oppilaan koulupäivän lyhennyksen takia uupumaan jääneiden oppituntien pito, oppilaan henkinen tukeminen koulussa vaikeassa tilanteessa esimerkiksi kriisistä johtuen, oppilaan tukeminen sosiaalisissa tilanteissa oppituntien ja välituntien aikana. Näin ollen resurssiopettajan työn vakinaisuus kouluissa mahdollistaisi myös joustavuuden ja ei olisi sidoksissa eri hankkeiden perusteisiin.

Ihannetilanne olisi siis, että kouluihin voisi palkata koulun omista lähtökohdista tarvittavaa resurssia ja palkatuksi valikoituisi sellainen henkilö, jonka vahvuudet ja osaaminen vastaisivat koulun tarpeita.

Koulujen lisäresurssi helpottaa koko koulun väen työtaakkaa. Oppilaat saavat tarvitsemaansa tukea koko koulupäivän ajan, kouluyhteisö opettajineen lisäksi toteuttamaan koulun perustehtäviä, opetusta ja kasvatusta. Lisäresurssi tuo tukea ja turvaa, jatkuvasti ja joustavasti.

LÄHTEET

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 14.12.1998. Viitattu 9.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>

Eskola, Jari & Suoranta, Juho 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Haapaniemi, Rauno 2019. Keskustelun avaus Facebookin Suomen opettajien ja kasvattajien foorumilla 19.10.2019. Viitattu 20.10.2019. <https://www.facebook.com/groups/1578576309058986/>

Huhtanen, Kristiina 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: PS-Kustannus.

Humanistinen Ammattikorkeakoulu Humak 2018. Yhteisöpedagogikoulutus. Opetussuunnitelma 2018-2024. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Viitattu 18.10.2019. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Yhteis%C3%B6pedagogi-AMK-OPS-2018-24.pdf>

Isometsä-Ahoniemi, Kati 2017. Kasvatusohjaajan tehtävänkuvan laadinta. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.4.2019. <https://www.theseus.fi/handle/10024/131180>

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Xamk 2019. Koulutukset. Viitattu 3.11.2019. <https://www.xamk.fi/xamk/savonlinnan-kampus/>

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.

Kananen, Jorma 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 212. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino.

Keravan kaupunki 2019. Kaupungin verkkosivut. Viitattu 20.10.2019.

Kettunen, Iita 2018. Koulusosionomi tukee koko koulun hyvinvointia. Talentum-lehden verkkoartikkeli 21.5.2018. Viitattu 21.4.2019. https://www.talentia-lehti.fi/koulusosionomi-tukee-koko-luokan-hyvinvointia/?fbclid=IwAR1Alpkid-MWUdLpfnhgwCzox3WkNZC1on4p8GTNjpNm8IUzfJL_nQDSies

Kinnunen, Tommi 2018. Kyllä koulu hoitaa. Ylen verkkouutisten kolumni 29.4.2018. Viitattu 6.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10182817>

Kirkkonummen kunta 2019. Kunnan verkkosivut. Viitattu 20.10.2019. <https://www.kirkkonummi.fi/koulut>

Korvela, Pirjo 2003. Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Tutkimuksia 128. Helsinki: Stakes.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015. Viitattu 9.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>

Lapsen oikeuksien julistus 20.11.1959. Viitattu 19.2.2019. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>

Lasten oikeuksien sopimus 20.11.1989. Viitattu 17.2.2019. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

Lastensuojelulaki 13.4.2007. Viitattu 22.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lumme, Marika 2019. Vantaalle palkataan 8 tsemppariopettajaa. Vantaan Sanomien artikkeli 13.3.2019. Viitattu 24.3.2019. https://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/753009-vantaalle-palkataan-8-tsemppariopettajaa-tukevat-oppilaita-esi-ja-alkuopetuksessa?fbclid=IwAR3PPkDNjyDsed7qMJdZWBNIK-qyjowqUK1cN_cuoy8a2qgRqebuUXphWU

Lundbom, Pia & Herranen, Jatta 2011. Sosiaalisen vahvistamisen ajankohtaisuus. Teoksessa Pia Lundbom & Jatta Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja 26. Viitattu 19.4.2019. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>

Manninen, Niina 2013. Samanaikaisopetus muuttuvassa koulukulttuurissa. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Viitattu 13.6.2018. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59801/Manninen.Niina.pdf?sequence=2&isAlloved=y>

- Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Pia Lundbom & Jatta Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja 26. Viitattu 19.4.2019. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>
- Myllyniemi, Sami (toim.) 2012. Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Nuorisotutkimuksen julkaisut. Helsinki: Hakapaino 2012. Viitattu 6.5.2018. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/Nuorisobarometri_2012_Verkkojulkaisu.pdf
- Myllyniemi, Sami (toim.) 2014. Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Nuorisotutkimuksen julkaisut. Helsinki: Hakapaino. Viitattu 6.5.2018. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf
- Myllyniemi, Sami (toim.) 2016. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Nuorisotutkimuksen julkaisut. Helsinki: Grano Multiprint Oy. Viitattu 6.5.2018. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf
- Mäntymaa, Eero 2019. Suomi siirsi erityisoppilaat suuriin luokkiin, eivätkä kaikki opettajat pidä muutoksesta. Ylen verkkouutiset 18.2.2019. Viitattu 19.2.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10644741>
- Nuoriso- ja liikunta-alan asiantuntijat Nuoli ry 2019. Nuoli ry:n ja Akavan Erityisalat yhteinen verkkosivuston uutinen 24.10.2019. Viitattu 3.11.2019. <https://www.nuoli.info/fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/akavan-erityisalat-ja-nuoli-yhteisopedagogin-tutkinto-soveltuu-hyvin-moniin-sosiaalihuollon-tehtaviin>
- Nuorisoalan ja muun ohjaustoiminnan koulutustoimikunta 2010. Tiedote 10.11.2010. Viitattu 9.10.2019. <https://docplayer.fi/2948573-Humanistinen-ja-kasvatustusala-koulutus-ja-kelpoisuus.html>
- Nuorisolaki 72/2006. www.finlex.fi. Viitattu 19.4.2019.
- Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Nappi. Byströmin Ohjaamo. Oulun kaupunki. Viitattu 19.4.2019. <http://nettinappi.fi/tietoalue/hyvinvointi-ja-terveys/mielen-hyvinvointi/elamanhallinta/#>
- Ojajärvi, Marjo 2018. Keskustelu sivistysjohtaja Marjo Ojajärven kanssa Vihdin kunnan sivistyskeskuksessa 16.5.2018.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Opettajan vastuut ja velvollisuudet. Viitattu 9.10.2019. <https://www.oaj.fi/arjessa/opettajan-vastuut-ja-velvollisuudet/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012-2015. Viitattu 26.3.2018. <https://minedu.fi/documents/1410845/4274093/lanuke-2012-2015.pdf/cc6a20db-0874-45a9-ae38-3f3bacc5cc25>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287. Viitattu 18.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (Lape) 2016. Viitattu 26.3.2019. <https://minedu.fi/lape>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (Vanupo) 2017-2019. Viitattu 26.3.2019. <https://minedu.fi/documents/1410845/4274093/VANUPO+FI+2017+final.pdf/92502e8e-ocdo-40fo-bo97-5ef39e1d529f/VANUPO+FI+2017+final.pdf>.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013. Viitattu 3.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Opintopolku.fi. 2019. Sosionomi (amk)., kouluhyvinvointi ja kuraattorityö. Päivätoteus. Viitattu 3.11.2019. <https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.76866913858?descriptionLang=fi>

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) 2018. Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Nuorisotutkimuksen julkaisut. Helsinki: Painotalo Varteva Oy. Viitattu 19.2.2019. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf

Perusopetuslaki 21.8.1998. Viitattu 9.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L8P37>

Perusopetusasetus 20.11.1998. Viitattu 22.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Viitattu 22.2.2019. https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

POPS. 2010. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja

täydennykset. Opetushallitus. Viitattu 14.6.2018.

http://www.oph.fi/download/132882_Perusopetuksen_opetusuunnitelman_perusteiden_muutokset_ja_taydennykset2010.pdf

Pölkki, Minna 2013. ”Resurssiopettaja rientää apuun”. Helsingin Sanomien verkkosivujen artikkeli 27.4.2013. Viitattu 3.11.2019. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002634839.html>

Räisänen, Jussi 2013. ”Ei ihan aina tee sitä hommaa yksin” – resurssiopettajat samanaikaisopetuksen toteuttajina ja heidän työskentelynsä merkitys alakouluilla. Pro-gradututkielma. Lapin yliopisto. Viitattu 6.5.2018. <http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59795/R%C3%A4is%C3%A4nen.Jussi.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Sekki, Sanna & Korvela, Pirjo 2014. Rytmihäiriöitä lapsiperheiden arjessa – arjen rytmittämisen haasteet ajalehtivassa arjessa. Julkaisussa P. Korvela & T. Tuomi-Gröhn (toim.) Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohtissa. Kuluttajatutkimuskeskuksen kirjoja, Nro 9. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 211-232.

Similä, Jenni 2012. Lasten ja nuorten yhteiskunnallinen hyvinvointi alkaa arjen hallinnasta. Etusivu. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti 10.5.2012. Viitattu 21.2.2019.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira 2017. Yhteisöpedagogien kelpoisuus lastensuojelutehtäviin. Valviran lausunto 15.3.2017. Viitattu 3.11.2019. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/03/Valviran-lausunto-yhteis%C3%B6pedagogien-kelpoisuudesta-sosiaalialan-teht%C3%A4viin.pdf>

Suomen Vanhempainliitto ry ja Opetusalan Ammattiliitto OAJ 2012. Koulukielen sanasto. Viitattu 6.5.2018. http://www.vanhempainliitto.fi/filebank/990-Koulukielen_sanasto_2012.pdf

Talvitie, Marjukka 2011. Resurssiopettajat jo koulun arkipäivää. Ylen verkkouutisten artikkeli 12.9.2011. Viitattu 3.11.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-5421583>

Thomsson, Iina 2019. Kouluvalmentajat yleistyvät kouluissa: ”Tarvitsemme kouluihin eri rooleissa olevia henkilöitä” OAJ vieroksuu uusien ammattinimikkeiden keksimistä. Ylen verkkouutisten artikkeli 19.8.2019. Viitattu 8.10.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10918558?fbclid=IwAR2cLgMg19tNMtBbycRfu47wuE1woGKHZ6UX7g-OIhKRCKdK1RI5-OftDo>

Törrö, Jukka 2018. Mikä ihmeen koulusosionomi? Koulusosionomin työnkuvaa Tiimi-koulu-hankkeessa. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.4.2019. <https://www.theseus.fi/handle/10024/155971>

Vartiainen, Sini 2008. Eväitä elämänhallintaan. pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 21.2.2019. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80443/gradu03434.pdf?sequence=1>

Vihdin kunta 2019. Hyvinvointisuunnitelma 2019. Viitattu 26.3.2019. <https://www.vihti.fi/wp-content/uploads/2019/08/Lasten-ja-nuorten-hyvinvointi-suunnitelma-2019-2021.pdf>

Vihdin kunta 2019. Peruskoulut. Viitattu 3.11.2019. <https://www.vihti.fi/kasvatus-ja-koulutus/perusopetus/peruskoulujen-yhteystiedot/>

Vihdin kunta 2016. Vihdin perusopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 6.5.2018. <http://www.vihti.fi/wp-content/uploads/Vihdin-Perusopetuksen-Opetussuunnitelma-2016-Yleinen-osa.pdf>

LIITTEET

Liite 1 Kysymykset resurssiopettajille syksy 2019

1(3)

Kysymykset Kuuma-kuntien resurssiopettajille syksy 2019/Saara Blomstedt-Ijäs

1. Työpaikka
 - a. alakoulussa
 - b. yläkoulussa
 - c. yhtenäiskoulussa
 - d. muussa, missä? _____

2. Koulutus
 - a. peruskoulu
 - b. toinen aste
 - c. korkeakoulututkinto, _____
 - d. muu, mikä?

3. Vastaako koulutuksesi työtehtäviäsi?
 - a. kyllä
 - b. ei

4. Kauan olet työskennellyt peruskoulussa?

5. Työsuhde
 - a. vakituinen työntekijä, tuntimäärä viikossa _____
 - b. määräaikainen työntekijä, työsuhteen pituus _____
tuntimäärä viikossa _____
 - c. muu, _____

6. Luettele vapaamuotoisesti viisi tärkeintä työtehtävääsi.

2(3)

7. Toimitko pääosan ajasta:
 - a. yhdessä luokassa
 - b. useassa eri luokassa
 - c. vain tiettyjen oppilaiden kanssa
 - d. koko koulun oppilaiden käytettävissä?

8. Työskenteletkö perheiden kanssa? Miten?
9. Oletko ollut mukana oppilashuoltoryhmässä? a. kyllä b. en
10. Oletko mukana pedagogisten asiakirjojen tekemisessä ja/tai niihin liittyvissä huoltajatapaamisissa?
11. Mitä kehitettävää näet työssäsi?

12. Minkälaisia resursseja ja rakenteellisia uudistuksia toivoisit työhösi?

13. Muuta sanottavaa aiheesta.

14. Kiitos vaivannäöstäsi!

Tiedot käsitellään nimettöminä ja vain tätä opinnäytetyötä varten.

Jos olisit valmis lyhyeen haastatteluun, jättäisitkö yhteystietosi, kiitos!

(Käytetään vain yhteydenotossa, tietoja ei yhdistetä kyselyn vastauksiin).

Nimi:

Sähköpostiosoite:

Puhelinnumero:

3(3)

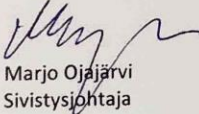
Lisäkysymykset yhteystietonsa antaneille vastaajille:

1. Onko työsi sisältänyt oppilaan arjenhallintaan liittyviä työtehtäviä oppituntien ulkopuolella? (Esimerkiksi läksyjen teossa auttaminen, huolehtiminen kouluntulosta tai tunneille ehtimisestä, avustaminen ruokailussa, välitunneilla tai muissa vapaammissa tilanteissa, ristiriitatilanteiden selvittely tai avustaminen niiden selvittelyssä jne.).
2. Jos olet, miten arvioisit työpanoksesi vaikuttavuutta? Onko tapahtunut selkeää muutosta oppilaan tai oppilaiden arjenhallinnassa?

Liite 2 Haastattelukysymykset syksy 2019

1. Minkälaisia pedagogisia tehtäviä resurssiopettajalla on ollut?
2. Minkälaisia kasvatuksellisia tehtäviä resurssiopettajalla on ollut?
3. Mitä haluat kertoa työstäsi?

Liite 3 Tutkimuslupa Vihdin kunta

VIHDIN KUNTA	Viranhaltijapäätös	55/13.00.00/2011
Sivistysjohtaja	5.10.2018	14 §
Asia	Tutkimusluvan myöntäminen	
Hakijat/asianosaiset	Hakija	
Selostus asiasta	Saara Blomstedt-Ijäs opiskelee Humakin kansalaistoiminnan ja järjestötyön koulutusohjelmassa. Hänen opintoihinsa liittyy opinnäytetyö "Resurssiopettajan räätälöimässä -resurssiopettaja oppilaan oppimisen ja elämänhallinnan tukena". Blomstedt-Ijäs hakee lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus Vihdin kunnan kouluissa.	
	Tutkimuksen tavoitteena on luoda resurssiopettajan työnkuvaus Vihdin kunnassa ja kuumakunnissa. Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus (haastattelut, kyselyt)	
Toimivalta	Vihdin kunnan toimintasääntö 33 §	
Päätös	Myönnän tutkimusluvan "Resurssiopettajan räätälöimässä -resurssiopettaja oppilaan oppimisen ja elämänhallinnan tukena" tutkimuksen tekemiseen Vihdin kunnassa. Tutkimus liittyy Humakin kansalaistoiminnan ja järjestötoiminnan koulutusohjelman opiskelijan opinnäytetyön tekemiseen. Tutkimukseen osallistuminen on osallistujille vapaaehtoinen. Mikäli tutkimukseen osallistuu oppilaita niin heidän huoltajiltaan tarvitaan osallistumiseen kirjallinen lupa. Tutkimusaineistoa on käsiteltävä anonyymisti ja luottamuksellisesti.	
Allekirjoitus	 Marjo Ojajarvi Sivistysjohtaja	
Oikaisuvaatimusohjeet	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) ja kunnan jäsen. Oikaisuvaatimus tehdään Vihdin lasten ja nuorten lautakunta Asemantie 30, PL 13, 03101 Nummela. Oikaisuvaatimus voidaan toimittaa myös sähköpostina osoitteeseen: kunnanvirasto@vihti.fi Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä kunnan yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, kolmen päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle valitusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä. Tiedoksiantopäivää ei lueta määräaikaan. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, oikaisuvaatimuksen saa	

Liite 4 Tutkimuslupa Kirkkonummen kunta

Kirkkonummen kunta	Viranhaltijapäätös	1 (1)
Opetustoimen johtaja	10.09.2019	48 /2019
Yleinen päätös		

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kirkkonummen kunnan asianhallintajärjestelmässä

313/13.00.00/2019

Tutkimuslupapäätös; Resursseja räätälöimässä. Resurssiopettaja lasten ja nuorten koulunkäynnin ja arjenhallinnan tukena

Resurssiopettaja ja Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogi AMK - opiskelija Saara Blomstedt-Ijäks on lähettänyt tutkimuslupahakemuksen nimellä "Resursseja räätälöimässä. Resurssiopettaja lasten ja nuorten koulunkäynnin ja arjenhallinnan tukena".

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää Kuuma-kuntien resurssiopettajien ja/tai kasvatusohjaajien toimenkuvaa.

Päätöksen peruste

Tämän päätöksen toimivalta tulee Kirkkonummen kunnan hallintosäännöstä 69 § 1. mom. kohta 5

Päätös

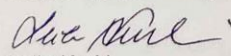
Päätän myöntää tutkimusluvan Humanistisen korkeakoulun yhteisöpedagogi AMK - opiskelija Saara Blomstedt-Ijäkselle toteuttaa "Resursseja räätälöimässä. Resurssiopettaja lasten ja nuorten koulunkäynnin ja arjenhallinnan tukena" -tutkimuksen tutkimuslupahakemuksen mukaisesti.

Tämän päätöksen täytäntöönpano Kuntalain 143 § mukaan. Päätös pannaan täytäntöön odottamatta sen lainvoimaisuutta.

Tämä päätös on nähtävänä yleisessä tietoverkossa ja kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun päätös on nähtävänä kunnan verkkosivuilla.

Tästä päätöksestä ei tarvitse ilmoittaa hallintosäännön 23 §:ssä tarkoitetulla tavalla valvovalle viranomaiselle.

Päätös on toimitettu jakelussa mainituille 10.09.2019.

Leila Kurki
Opetustoimen johtaja

Tiedoksi Saara Blomstedt-Ijäks

Liite 5 Tutkimuslupa Keravan kaupunki

KERAVAN KAUPUNKI Kasvatuksen ja opetuksen toimiala	PÄÄTÖSPÖYTÄKIRJA 30.9.2019	§ 45/2019
Toimialajohtaja, kasvatus ja opetus	☐ Pysyvästi säilytettävä ☒ Määräajan säilytettävä	Sivu 1(3)

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN TUTKIMUKSELLE "RESURSSSEJA RÄÄTÄLÖIMÄSSÄ. RESURSSIOPETTAJA LASTEN JA NUORTEN KOULUNKÄYNNIN JA ARJENHALLINNAN TUKENA"

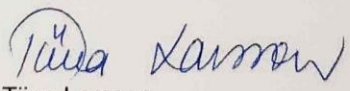
Saara Blomstedt-Ijäs on hakenut tutkimuslupaa opinnäytetyölleen "Resursseja räätälöimässä. Resurssiopettaja lasten ja nuorten koulunkäynnin ja arjenhallinnan tukena". Tutkimus tehdään Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Tutkielman ohjaajana toimii lehtori Juha Nikkilä Humanistisen ammattikorkeakoulun Jyväskylän yksiköstä.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Kuuma-kuntien resurssiopettajien ja /tai kasvatusohjaajien toimenkuvaa. Tutkimus toteutetaan Webropol-kyselyllä ja mahdollisella haastattelulla (1 hlö). Aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja kyselyyn vastataan nimettömänä. Haastattelun tuloksista kerrotaan anonyymisti. Opinnäytteen on tarkoitus valmistua joulukuussa 2019.

Kasvatuksen ja opetuksen toimialan toimintasäännön 4 § 4 kohdan mukaan kasvatuksen ja opetuksen toimialajohtaja myöntää tutkimusluvut toimialaa koskeviin tutkimuksiin.

Päätös Päätän myöntää tutkimusluvan Saara Blomstedt-Ijäkselle edellä kuvatun tutkimuksen toteuttamiseen. Tutkimuksesta ei saa olla tunnistettavissa tai mainittuna yksittäisiä oppilaita tai Keravan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen toimialan työntekijöitä. Tutkimukseen on oltava tutkittavien suostumus. Tutkimus tulee toimittaa kasvatuksen ja opetuksen toimialan hallinto- ja tukipalveluihin sen valmistuttua.

Päätösvallan peruste Kasvatuksen ja opetuksen toimialan toimintasääntö 4 § 4 kohta

Päätöksen allekirjoitus
Tiina Larsson
Toimialajohtaja, kasvatus ja opetus

Pöytäkirja nähtävillä Kasvatus- ja opetustoimi 30.9.2019

Tiedoksi Saara Blomstedt-Ijäs, tutkimusluvan hakija
Terhi Nissinen, perusopetusjohtaja